

ЗВІТ
про стратегічну екологічну оцінку до
проєкту Програми
соціально - економічного розвитку
Старобільського району
Луганської області
на 2024–2027 роки

№ з/п	Зміст	стор.
1.	Зміст та основні цілі Програми соціально - економічного розвитку Старобільського району Луганської області на 2024-2027 роки, її зв'язок з іншими документами державного планування	3
2.	Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо Програму не буде затверджено	7
2.1.	Загальна екологічна ситуація	8
2.2.	Клімат та атмосферне повітря	9
2.3.	Водні ресурси	11
2.4.	Земельні ресурси	19
2.5.	Лісовий фонд	20
2.6.	Природно-заповідний фонд	21
2.7.	Рослинний світ	26
2.8.	Тваринний світ	28
2.9.	Управління відходами	30
2.10.	SWOT-аналіз екологічної ситуації	33
3.	Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу	34
4.	Екологічні проблеми, у тому числі ризику впливу на здоров'я населення, які стосуються Програми, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	35
5.	Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки Програми	37
6.	Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	40
7.	Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми	44
8.	Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення	46

	такої оцінки)	
9.	Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	47
10.	Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	49
11.	Резюме нетехнічного характеру інформації, розраховане на широку аудиторію	49

1. Зміст та основні цілі Програми соціально - економічного розвитку Старобільського району Луганської області на 2024-2027 роки, її зв'язок з іншими документами державного планування

Програма соціально - економічного розвитку Старобільського району Луганської області на 2024-2027 роки (далі – Програма) містить характеристику та аналіз існуючої динаміки галузей та сфер діяльності, основні проблеми розвитку району, завдання для їх вирішення, основні показники економічного і соціального розвитку, заходи щодо забезпечення виконання завдань Програми, перелік районних (цільових) програм, заходи, які фінансуються за рахунок районного бюджету, інвестиційні проекти, які планується реалізовувати за рахунок бюджетних коштів (будуть внесені після затвердження нормативно-правовими актами їх фінансування).

Законодавчою та нормативно-правовою основою розроблення Програми є: закони України «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про місцеві державні адміністрації», «Про правовий режим воєнного стану»; постанови Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» (із змінами) (далі – Постанова № 621), від 11.03.2022 № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану».

Слід зауважити, що згідно з положеннями Закону України від 03.03.2022 № 2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення, органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком. Така ситуація ускладнює проведення об'єктивного аналізу і оцінки поточної соціально-економічної ситуації в адміністративно-територіальних одиницях та формування прогнозних показників в ході підготовки Програми.

В умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України (що є абсолютним форс-мажором) та введенням в Україні воєнного стану (укази Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затверджений Законом України від 24.02.2022 р. № 2102-IX (зі змінами, внесеними Указом від 14.03.2022 № 133/2022, затверджений Законом України від 15.03.2022 № 2119-IX; Указом від 18.04.2022 № 259/2022, затверджений Законом України від 21.04.2022 № 2212-IX; Указом від 17.05.2022 № 341/2022, затверджений Законом України від 22.05.2022 № 2263-IX; Указом від 12.08.2022 № 573/2022, затверджений Законом України від 15.08.2022 № 2500-IX; Указом від 07.11.2022 № 757/2022, затверджений Законом України від 16.11.2022 № 2738-IX; Указом від 06.02.2023 № 58/2023, затверджений Законом України від 07.02.2023

№ 2915-IX; Указом від 01.05.2023 № 254/2023, затверджений Законом України від 02.05.2023 № 3057-IX; Указом від 26.07.2023 № 451/2023, затверджений Законом України від 27.07.2023 № 3275-IX; Указом від 06.11.2023 № 734/2023, затверджений Законом України від 08.11.2023 № 3429-IX «Про провадження строку дії воєнного стану в Україні») проєкт Програми розроблено виходячи з реальних можливостей, наявних даних, пріоритетних завдань, районних (цільових) програм, з урахуванням Типової структури, затвердженою Постановою № 621.

Програма визначає мету та пріоритетні напрями дій на 2024-2027 роки для відновлення об'єктів критичної інфраструктури, створення умов для екологічної безпеки, економічного зростання та вдосконалення механізмів управління розвитком громад Старобільського району Луганської області, забезпечення гідних умов життя та загального підвищення добробуту населення.

Затвердження планів першочергових дій із стабілізації, реінтеграції деокупованих територій підпорядкованих громад та персональний склад координаційних груп за 10-ма основними напрямками діяльності (відновлення роботи органів державної влади, безпека, гуманітарне реагування, відновлення інфраструктури, медичне реагування, економіка, інформаційна політика, соціальний захист, освітні потреби, психологічна підтримка, планування комплексного відновлення територій).

Програма є комплексним програмним документом, в якому визначені основні завдання щодо розвитку галузей і сфер діяльності у районі та механізми їх реалізації: через галузеві цільові програми та інвестиційні проєкти, перелік яких визначено в додатках до Програми. Певною мірою Програма відповідає критеріям документів державного планування, визначених у Законі України «Про стратегічну екологічну оцінку», хоча і не містить конкретних інвестиційних проєктів, містобудівних програм, інших містобудівних документів тощо.

З метою забезпечення цілісності системи планування районного розвитку проєкт Програми враховує положення програмних документів, які діють на державному та регіональному рівнях, екосистемний підхід та удосконалення системи інтегрованого екологічного управління та врахування екологічної складової під час розроблення та затвердження документів державного планування, які визначені, зокрема:

Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р;

Плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 932-р;

рішенням Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, створеної згідно з постановою Кабінету Міністрів України від

18.01.2017 № 20, зокрема стосовно схвалення представлених НААН добровільних національних завдань щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (далі - НРДЗ) за напрямом «Підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) у ґрунтах», а також допоміжних заходів щодо досягнення НРДЗ за напрямками «Відновлення зрошення і поліпшення еколого-меліоративного стану зрошуваних земель» та «Відновлення та стале використання торфовищ»;

рішенні Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 № 111/2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації»;

Операційного плану реалізації у 2022-2024 роках Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року схваленого розпорядженням Кабінету міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р;

Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р;

План заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 № 1567-р;

Водної стратегії України на період до 2050 року та плану її реалізації у 2022-2024 роках, схвалених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.12.2022 № 1134;

Цілі Сталого Розвитку, затверджені 70-ю сесією Генеральної асамблеї ООН (резолюція від 25.09.2015 70/1), серед іншого з урахуванням Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 686-р «Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку».

Державної стратегії управління лісами України до 2035 року та операційним планом її реалізації у 2022-2024 роках, затверджених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1777-р;

Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695;

Стратегії розвитку Луганської області на 2021-2027 роки, затвердженої розпорядженням керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 26.03.2020 № 246 (далі – Стратегія).

Програма розроблена за участю структурних підрозділів райдержадміністрації, територіальних громад району та передбачає наявні та прогнозовані фінансові можливості і забезпечує узгодження зі стратегічними цілями Стратегії, які деталізовані в розділах додатку 2 до Програми «Заходи щодо забезпечення виконання завдань Програми соціально - економічного розвитку Старобільського району Луганської області на 2024-2027 роки», а саме:

1. Економічне зростання району: конкурентоспроможність, смарт-спеціалізація, сприятливе бізнес-середовище;
2. Відновлення критичної інфраструктури району;
3. Ефективне управління, орієнтоване на людину;
4. Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір.

Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань

1. Економічне зростання регіону: конкуренто - спроможність, смарт - спеціалізація, сприятливе бізнес - середовище;
 - 1.1. Розвиток інноваційних галузей економіки з високою доданою вартістю;
 - 1.1.1. Сприяти сталому розвитку галузей промисловості з високою доданою вартістю з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності;
 - 1.1.2. Підтримати розвиток регіональної інноваційної екосистеми;
 - 1.2. Розвиток сільських територій на базі партнерства та кооперації;
 - 1.2.1. Сприяти підвищенню продуктивності та ефективності сільського господарства;
 - 1.2.2. Сприяти підвищенню ефективності переробки сільськогосподарської продукції;
 - 1.3. Системна підтримка бізнесу та його диверсифікація;
 - 1.3.1. Надавати підтримку для розвитку малого та середнього підприємництва (МСП) та сприяти самозайнятості населення з фокусом на підтримку жінок, молоді та представників вразливих груп;
 - 1.3.2. Підвищити інвестиційну привабливість та сприяти міжнародній промоції району;
2. Відновлення критичної інфраструктури району;
 - 2.1. Відновлення інфраструктури: логістика, енергозабезпечення;
 - 2.1.1. Забезпечити стале енергопостачання та підвищити рівень енергетичної безпеки;
 - 2.1.2. Відновити транспортно-логістичну інфраструктуру та покращити транспортне сполучення з урахуванням вимог інклюзивності;
 - 2.2. Відновлення та розвиток регіональної системи надання послуг населенню;
 - 2.2.1. Покращити доступ до якісних послуг на території, прилеглий до зони розмежування, з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності;
3. Ефективне управління, орієнтоване на людину;
 - 3.1. Ефективне управління, комунікації та партнерства;
 - 3.1.1. Удосконалити управління регіональним розвитком з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності;
 - 3.1.2. Сприяти розвитку демократичних інструментів у системі управління з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності;
 - 3.1.3. Сприяти формуванню ефективної системи міжрегіонального партнерства;
 - 3.2. Сприяння розвитку інфраструктури надання послуг;
 - 3.2.1. Відновити та розбудувати інфраструктуру інституцій обласного підпорядкування з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності;
 - 3.2.2. Сприяти розвитку інфраструктури та забезпечити надання послуг у громадах на засадах співфінансування з урахуванням принципів недискримінації та гендерної рівності;
 - 3.3. Безпечне, енерго-, ресурсозберігаюче та енергоефективне середовище;

- 3.3.1. Створити систему поводження з побутовими відходами;
- 3.3.2. Сприяти раціональному використанню водних ресурсів та зменшенню забруднення природного середовища скидами стічних вод;
- 3.3.3. Сприяти енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики;
- 4. Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір;
- 4.1. Безпечна територія;
- 4.1.1. Створити безпечні умови для проживання та пересування територією області з урахуванням гендерно - орієнтованого підходу;
- 4.2. Формування системи цінностей на засадах загальноукраїнської єдності та соціальної згуртованості;
- 4.2.1. Сприяти формуванню активного громадянського суспільства з урахуванням гендерно орієнтованого підходу;

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогностичні зміни цього стану, якщо проєкт Програми не буде затверджено.

Відповідно до положень Закону України від 03.03.2022 № 2115-IX «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації щодо поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення.

Враховуючи відсутність повної необхідної поточної статистичної інформації за 2022-2023 роки, методологічно-статистичної бази для прогнозування ситуації по всій території району та всієї області, прогностичні розрахунки розроблені виходячи з реальних можливостей, наявних даних, пріоритетних завдань на основі аналізу поточної економічної та соціальної ситуації у господарському комплексі району, з урахуванням тенденцій попередніх років та показників провідних підприємств базових галузей економіки до повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України.

Крім того, вся територія району тимчасово окупована Російською Федерацією, що унеможливорює провести об'єктивний аналіз ситуації в зоні конфлікту на території району. Сьогодні не проводиться екологічний моніторинг, відсутня достовірна інформація про характер пошкоджень підприємств, інфраструктури тощо.

Відсутність статистичних даних за 2022-2023 роки та високий ступінь невизначеності і непередбачуваності у сфері національної та регіональної безпеки ускладнює проведення об'єктивного аналізу та оцінки поточної екологічної ситуації на тимчасово окупованих адміністративно-територіальних одиницях та повноцінного прогнозу ймовірного подальшого стану навколишнього природного середовища району.

З огляду на зазначене, аналіз поточного стану та прогнозування подальшого стану навколишнього природного середовища району доцільно здійснювати виходячи з реальних можливостей та наявних даних.

2.1. Загальна екологічна ситуація

Укрупнений Старобільський район утворений 19 липня 2020 року (згідно із

Постановою Верховної Ради України № 807-ІХ від 17 липня 2020 «Про утворення та ліквідацію районів») у складі територій 5 селищних, 1 міської, 2 сільських територіальних громад (це території колишніх Біловодського, Марківського, Міловського, Новопокровського та Старобільського районів Луганської області). Старобільський район розташований на Старобільському геологічному горбисто-рівнинному плато в більш північній частині Луганської області. Це плато характеризується загальним нахилом поверхні в бік долини Сіверського Дінця, тобто з півночі на південь. Воно глибоко розмежоване річковою та яружно-балковою мережею. Це означає, що в геологічному відношенні Старобільський район належить до північного сектору Великого Донецького кам'яновугільного басейну, який переходить у південні схили Воронезького кристалічного масиву, що складається з докембрійських, кам'яновугільних, крейдових, палеогенових антропогенових відкладів. У надрах району в окремі геологічні часи утворилася велика кількість корисних копалин, головним чином крейдових, глинистих та піщаних будівельних матеріалів.

Клімат району — помірно-континентальний з жарким сухим літом і малосніжною з відлигами зимою. Середня кількість опадів становить 450 мм на рік.

Головною водною артерією Старобільського району є річка Айдар, яка бере початок у Білгородській області. Довжина річки до 250 км, а в межах району — 48 км. Біля обласної фізіотерапевтичної лікарні в р. Айдар впадає невелика річка Біла, що тече по долині з півночі. Правий берег Айдару крутий, складається з крейдових відкладів, з-під яких витікають джерела питної води.

В 1934 році в селі Підгорівка на глибині 602 м знайдено хлоридно-натрієве джерело. Вода в ньому містить 16 % корисних мінеральних солей. На базі цього джерела у 1938 році почала працювати водолікарня в м. Старобільськ (наразі — обласна фізіотерапевтична лікарня). У північній частині міста біля річки Айдар, в сосновому бору на базі нової свердловини хлоридно-натрієвої мінеральної води побудований і з вересня 1973 року став до ладу санаторій-профілакторій «Сосновий», який наразі є приватною власністю та не функціонує.

Ґрунти району — чорноземи звичайні, малогумусні. Ґрунтоутворною основою є в основному важкоглинковий пас.

На сьогодні район знаходиться в особливих важких умовах та тимчасовій окупації всієї території району. Проте, незважаючи на це, одним із першочергових завдань після деокупації стане повернення релокованих підприємств з безпечних міст України до району, відновлення промислового потенціалу, створюючи умови для перспектив їх роботи в майбутньому, та сприяти утворенню нових виробництв.

2.2. Клімат та атмосферне повітря

Клімат Старобільського району помірно континентальний з помітно вираженими посушливо-суховійними явищами. Формується він під впливом порівняно великої кількості сонячної радіації, домінування континентального повітря помірних широт та відстані від океанів та морів та характеризується доволі спекотним літом із посухою та помірно холодною зимою із нестійким сніговим покривом. Температурний режим нестійкий і протягом року характеризується значними коливаннями. Зміна сезонів здійснюється поступово,

без різких перепадів. Тривалість безморозного періоду 150 – 170 днів. Багаторічні дослідження виявили, що максимальна температура повітря не перевищувала (+ 40)°С, мінімальна не падала нижче за (- 42)°С. Найхолодніший місяць – січень, найтепліший – липень. Середньомісячна температура становить взимку (- 6,3) 0С, влітку (+24,7) 0С. Загальна кількість опадів 500 мм на рік. У зв'язку з потеплінням клімату частіше спостерігалися протягом 30 років аномальні явища (сильні зливи, посухи, аномальні підвищення температур, вторгнення холодного повітря, тощо).

Відносна вологість повітря може знижуватися в літній період до 30 %, що пов'язано зі східними суховіями. Взимку і в другій половині літа гілкові вітри мають перевагу. У зимовий період вони викликають зниження температури, в літній період-посуху. Територія району має недостатні показники зволоження, середня кількість опадів (410 мм) з гідротермічним коефіцієнтом – 0,8.

Кількість днів з суховіями становить 20-30 на рік. Вітри східного і південно-східного напрямку часто досягають значної сили – більше 15 м/с і викликають пилові бурі.

Абсолютна мінімальна температура -35°С;

Абсолютна максимальна температура +40°С;

Середня температура найбільш холодної п'ятиденки -19°С;

Середня температура найбільш холодної доби -23°С;

Зимова вентиляційна температура -8°С;

Середня температура опалювального періоду 0,2°С;

Тривалість опалювального періоду 171 день;

За метеорологічними умовами район відноситься до територій з можливо підвищеним потенціалом забруднення атмосферного повітря та несприятливими умовами розсіювання промислових викидів (Районування України за потенціалом забруднення). Стаціонарні пости спостереження за станом забруднення атмосферного повітря в населеному пункті відсутні. Головним чинником, що впливає на стан атмосферного повітря району, є наявність автомобільного транспорту, який не забезпечений приладами для нейтралізації відпрацьованих газів. Цей вплив посилюється незадовільним станом твердого покриття автодоріг, а також відсутністю облаштованих пішохідних переходів через магістральні вулиці.

В Програму закладено механізм подолання проблеми забруднення повітря. Система організації дорожнього руху спрямована на її вирішення. При цьому фактор забруднення повітря знаходиться в постійно динамічному стані і залежить від багатьох складових. Екологічний стан району у частині атмосферного повітря можна вважати задовільним. Інформації щодо незадовільного стану атмосферного повітря території не надходило.

За фізико-географічним зонуванням територія селища розташована в кліматичній зоні II-B1, яка є сприятливою для всіх видів цивільного та промислового будівництва. Нормативна глибина промерзання ґрунту - 120 см. Опорою фундаментів є четвертинні відкладення, які належать до ґрунтів з середньою та низькою просадністю. Розрахункова температура для захисних конструкцій - 23°С.

Характеризуючи стан атмосферного повітря у цілому районі, необхідно відзначити, що вся територія тимчасово окупована збройними формуваннями

країни-агресора та знаходиться в зоні бойових дій (безпосереднього вогневого контакту з ворогом), під постійним артилерійсько-мінометним вогнем. Негативний вплив на довкілля має детонація боєприпасів, яка призводить до забруднення ґрунтів, води та повітря. Під час детонації військових ракет, артилерійських снарядів, мін утворюється низка хімічних сполук: чадний газ, вуглекислий газ, водяна пара, бурий газ, діоксид азоту, формальдегід тощо. Додатково утворюється велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, конструкції.

При цьому забруднене повітря не має кордонів, забруднюючі речовини можуть переноситися на великі відстані та осідати. Далі є також низка токсичних елементів, як оксид сірки й азоту, що під час окислення можуть призвести до кислотних дощів. Вони можуть змінювати рН ґрунту, викликати опіки рослин, слизових тканин дихальних органів людини, птахів, ссавців і так далі.

Ймовірний стан атмосферного повітря, якщо проєкт Програми не буде затверджено

У випадку, якщо проєкт Програми не буде затверджений, а заходи з очищення територій населених пунктів району від вибухонебезпечних предметів, відродження промислового комплексу, забезпечення сталого енергопостачання та підвищення рівня енергетичної безпеки, реіндустріалізації та модернізації вугледобувної галузі, сприяння енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики, створення системи спостережень за забрудненням навколишнього природного середовища відповідно до вимог Директив ЄС, виконання яких дозволить відновити промисловий комплекс та виконувати підприємствами природоохоронні заходи, спрямовані на зниження обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, та як наслідок, знизити викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря не будуть реалізовані, то стан атмосферного повітря на території району більш ймовірно залишатиметься на рівні сучасних показників або зазнає змін у бік погіршення внаслідок ведення тривалих бойових дій на території району.

2.3. Водні ресурси

До 24.02.2022 у гідрографічному відношенні вся територія Старобільського району, на той час підконтрольна українській владі, розташовувалася у межах басейну Сіверського Дінця – основної і найбільшої річки області, яка із загальної довжини 1073 км на ділянці 214,3 км перетинає область з північно-західного у південно-східному напрямку.

Біловодська громада.

Гідрографічна мережа території Біловодської громади представлена малими річками і струмками. Найбільш великі річки - це Деркул, Камишна, Городище, Журавка, Дубовець. Через територію населеного пункту протікає річка Деркул, ліва притока Сіверського Дінця (басейн Дону). Довжина 82 км, площа басейну 1190 км².

Смт. Біловодськ знаходиться на березі р. Деркул, що належить до басейна річки Дон та бере початок на північ від смт. Марківки, на південних схилах

Середньоруської височини. Тече на південь і південний схід. Впадає до Сіверського Дінця біля східної околиці смт. Новокиївка.

Річка Деркул упродовж багатьох кілометрів становить природний кордон між Україною та Російською Федерацією. Для р. Деркул характерним є східноєвропейський режим стоку з переважанням снігового та дощового живлення, частка якого перевищує 50% річкового стоку. Другим за значенням джерелом живлення річки є підземні води. Для р. Деркул є характерним чітко виражений високий весняний паводок, низький літньо-осінній рівень води, який порушується незначними дощовими паводками.

Правий схил річки крутий, високий (60-70 м), лівий - пологий; обидва схили розчленовані глибокими ярами. Ширина заплави у верхній та нижній течіях 0,4-0,6 км, у середній - до 2 км; подекуди заболочена, багато стариць. Річище звивисте, шириною від 10 м у верхів'ї до 30 м у пониззі, глибина відповідно 0,5 м та 1,0-1,3 м. Похил річки 0,6 м/км. Основні притоки: Бишкінь (права), Повна, Біла (ліві). Льодостав триває від кінця листопада до середини березня. Воду використовують для зрошування та інших господарських потреб, а також для розведення риби. Уздовж берегів створюються лісозахисні смуги.

На території смт Біловодськ р. Деркул протікає в межах населеного пункту в коридорі, утвореному залишками заплави. Басейн річки розташований на південно-східних відрігах Середньоросійської височини. Гранично низькі рівні спостерігаються влітку в серпні-вересні, взимку в грудні-січні. На мілководних ділянках річка влітку пересихає, а взимку перемерзає. В осінній період рівень води в річці дещо підвищується.

Рівень води в річці підтримується також за рахунок ґрунтового живлення. Гранично низьких значень досягають влітку в серпні-вересні, взимку - в січні. Коефіцієнт густоти річкової мережі з урахуванням річок довжиною понад 10 км, складає 0,17.

Основним джерелом забруднення водних об'єктів на території громади є поверхневий стік, який формується на території приватного сектору та виробничих об'єктів. Забруднення поверхневих вод в першу чергу відбувається за рахунок обсягів скидів зливових вод, як організованих, так і по рельєфу місцевості. Все поверхнєве забруднення змивається у водотоки за рахунок незадовільного стану утримання територій прибережних захисних смуг, а також в прилеглих місцях будинків садибної забудови. Прибережні захисні смуги на значних проміжках не визначені в натурі і використовуються для влаштування помийниць, гноярок, вбиралень, які є джерелами забруднення. В господарському комплексі громади використовуються як поверхневі, так і підземні води.

На території громади є 4 водосховища (Біловодське з двома маточниками, Зеликівське, Євсузьке, Шуліківське) та 14 ставків.

В 2018-2020 роках, за рахунок обласного фонду охорони навколишнього природного середовища, розроблено паспорти по 6 водним об'єктам загальною площею 217,2292 га вартістю 498,581 тис. грн.

Із фізико-геологічних процесів, які спостерігаються на даній території, слід відмітити високий рівень стояння ґрунтових вод і його значний підйом під час паводків і зливових опадів, підтоплення та заболоченість. Рівень стояння ґрунтових вод потребує уточнення шляхом проведення інженерно-геологічних вишукувань.

Білолуцька громада.

У гідрографічному відношенні Білолуцька територіальна громада розташована у межах басейну Сіверського Донця – основної і найбільшої річки області. Територію громади перетинають річка Біла, яка впадає в річку Айдар. Забезпеченість місцевими водними ресурсами в області на 1 кв. км складає від 47,94 тис. куб. м в середній по водності рік до 16,85 тис. куб. м в рік 95% забезпеченості, в той час як по Україні – 86,8 тис. куб. м/рік; водозабезпеченість населення території в середній по водності рік становить 0,85 тис. куб. м/чол., в маловодний рік – 0,30 тис. куб. м/чол. Проти 1,01 тис. куб. м/чол. В середньому по Україні. В громаді простежуються тенденції до збільшення маловодності, що в значній мірі пов'язано зі змінами клімату.

За результатами багаторічних досліджень в регіоні встановлено, що якість річкової води в межах населених пунктів та в місцях масового відпочинку населення характеризується нестабільністю. Особливе погіршення якості води з поверхневих водойм має місце в літній період, коли зменшується водність, спостерігаються процеси евтрофікації та рекреаційне навантаження.

Живлення горизонту відбувається за рахунок атмосферних опадів, паводкових вод, а також перетікання вод тріщинних зон верхньої крейди. Розвантаження відбувається в ріки й водотоки балок. Режим водоносного горизонту залежить від кліматичних чинників і режиму поверхневих вод. Води горизонту незахищені від мікробного забруднення. Підземні захищені води знаходяться на глибині (50 – 100) м. Води широко використовуються в громаді для питного водопостачання.

Централізоване водопостачання в громаді майже відсутнє, населення використовує індивідуальні свердловини та колодязі.

Відсутність у громаді централізованої каналізації та використання населенням зливних ям, у які скидаються побутові стоки та у яких відсутні відповідне гідроізоляційне облаштування, створюють передумови до потрапляння у ґрунтові водні горизонти та поверхневі водні об'єкти шкідливих речовин господарських побутових стоків. Це створює передумови до бактеріального та хімічного забруднення підземних вод-них горизонтів.

Марківська громада.

По запасах водних ресурсів Марківська громада відноситься до достатньо забезпечених. Основним поверхневим джерелом прісної води на території громади є ріка Деркул довжиною 35,2 км та підземні води. На території громади знаходяться 52 водних об'єкти в т.ч. три водосховища об'ємом більше 1 млн. м³, а саме: «Кризчанське», «Кабичівське», «Світанківське». Останнім часом, проведено інвентаризацію 48 водних об'єктів, 17 з яких без води, а 10 ставків розташовані в межах населених пунктів. Комісією складені акти обстеження кожного водного об'єкту та гідроспоруд. На об'єкти, котрі знаходяться у задовільному стані зроблені фотографічні та картографічні матеріали. Всі відповідні документи передано до Департаменту комунальної власності та майнових відносин Луганської облдержадміністрації для проведення подальшої процедури надання ставків в орендне користування. Водокористування Марківської громади здійснюється з підземних джерел водопостачання. Послуги централізованого водопостачання та водовідведення на території смт. Марківка

здійснює КП «Марківка вода». Водозабір введений в експлуатацію в 1989 р. та розташований в центральній частині селища Марківка на лівому березі річки Деркул. Забір води на водопроводи громади здійснюється із артезіанських свердловин глибинними насосами, тиск в мережах забезпечується водонапірними баштами. Розбір води здійснюється із вуличних водорозбірних колонок і через внутрішні мережі житлових і громадських будівель. Централізованим водопостачанням в громаді користується 57% населення, яке забезпечується водою безперебійно і в достатніх обсягах, решта населення використовують індивідуальні свердловини та колодязі. КП «Марківка вода» користується власними підземними свердловинами та має на своєму балансі: 19,4 км водопровідних та 19 км каналізаційних мереж, 6 свердловин, з них діючих 3, водопровідна та каналізаційна насосні станції, очисні споруди. Дільниця обслуговує 1015 абонентів населення та 74 підприємства. В наявності є 7 пожежних гідрантів, всі вони діючі. Водопровідні та каналізаційні мережі мають 90 відсотків зношеності. Стічні води від смт. Марківка проходять очистку на очисних спорудах, потім відводяться на поля фільтрації. Очисні споруди потребують реконструкції. Забір проб води в водопроводі здійснюється 2 рази на місяць згідно робочої програми затвердженої головним державним санітарним лікарем Марківської громади. Хлорування проводиться також згідно робочої програми 2 рази на рік – в літку та восени. За результатами моніторингових спостережень за факторами життєдіяльності людини за 2021 рік встановлено, що незадовільною залишається ситуація щодо забезпечення населення питною водою гарантованої якості. Нестабільністю характеризується якість води на об'єктах централізованого питного водопостачання за мікробіологічними та хімічними показниками. Із 179 досліджених проб води за мікробіологічними показниками із систем централізованого питного водопостачання 8,4% проб води не відповідали вимогам ДСанПіН2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». Найбільший відсоток проб питної води нестандартної за мікробіологічними показниками (показником загальні колі-форми, ентерококи, E.coli) виявлений на сільських водопроводах в с. Кризьке, с. Сичанське, с. Лісна Поляна, с. Караван-Солодкий, с.Веселе. Наявність відхилень свідчить про підвищені ризики впливу питної води систем централізованого водопостачання на захворюваність людей на гострі кишкові інфекції, вірусний гепатит А. Високим залишається відсоток нестандартних проб води централізованого питного водопостачання за санітарно-хімічними показниками. Із-за відсутності сучасних технологій очистки води у 100 % досліджених проб з джерел централізованого водопостачання не відповідали ДСанПіН2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною». При цьому, в абсолютній більшості випадків перевищення санітарно-епідеміологічних нормативів пов'язано з показниками, що характеризують повноцінність мінерального складу питної води (загальна жорсткість, сухий залишок). Тривале вживання питної води з жорсткістю понад 10,0 ммоль/дм (показники по Марківському району становлять 14,1-15,9 ммоль/дм) призводить до патологічних змін з боку серцево-судинної, сечостатевої систем, призводять до захворювання суглобів. Через відсутність фінансування будівництво нових водопровідних споруд не ведеться, капітальні ремонти та реконструкції існуючих водопроводів не проводяться. Поточні

ремонтні роботи проводяться в екстрених випадках. Одним з гострих питань є обслуговування сільських водопроводів, оскільки при сільських радах не організовані служби з експлуатації водопровідних мереж, не створюються технічні бригади по обслуговуванню водопроводів сільських населених пунктів, відсутня техніка та запчастини. Загальний обсяг вод, що скидаються у водні об'єкти залишається практично незмінним і складає в середньому 0,190 млн м³, при цьому майже 90% належить до категорії забруднених.

Міловська громада.

По території Міловської СТГ протікає 3 річки: - р. Черепаха, довжиною 17,5 км, р. Мілова, довжиною 26,6 км, р. Комишна, довжиною 75,0 км.

Водокористування громади здійснюється з підземних водоносних горизонтів.

До великих водокористувачів можливо віднести комунальне підприємство «Комсервіс» Міловської селищної ради. Підприємство користується власними підземними свердловинами та має на своєму балансі: (4 артезіанські свердловини, з яких тільки 2 в роботі, а інші законсервовані, водопровідну насосну станцію 2-го підйому, комплекс очисних споруд проектною потужністю 0,5 тис. куб м/добу, фактична потужність яких складає 0,5 тис. куб. м/добу.). Вода використовується для водопостачання та зрошування сільськогосподарських угідь. Екологічний стан річок задовільний, водяться малоцінні види прісноводних риб. На обслуговуванні ділянки перебуває 64 км водопровідних та 6 км каналізаційних мереж. Подача води здійснюється цілодобово. Довжина вуличних водопровідних мереж складає 45 км, з них зношені та аварійні – 40 км, довжина магістральних водогонів складає 15 км, з них зношені та аварійні 10 км. Втрати води в мережах складають 27 %. Проблемою у сфері охорони водних ресурсів є забруднення поверхневих і підземних вод. З метою своєчасного і якісного водопостачання та покращення інженерного стану мережі трубопроводу водопостачання за кошти обласного бюджету в попередні роки велась реконструкція підвідного водоводу від станції 2-го підйому до селища Мілове та розподільної мережі водопостачання у селищі.

Основним джерелом забруднення водних об'єктів на території громади є поверхневий стік, який формується на території приватного сектору. Діючі виробничі об'єкти на прибережних відрізках в межах громади – відсутні.

Із фізико-геологічних процесів, які спостерігаються на більшості території, слід відмітити високий рівень стояння ґрунтових вод і його значний підйом під час паводків і зливових опадів, підтоплення та заболоченість. Проте, є території, що навпаки мають дуже низький рівень ґрунтових вод, що унеможливило добування вод побутовими індивідуальними свердловинами.

Більшість водопровідних мереж повністю зношені, знаходяться в аварійному стані і потребують заміни. Є необхідність в побудові колодязів.

У всіх водозабірних свердловинах робочі глибинні насоси частково зношені, малопродуктивні і згодом потребують заміни. Робота глибинних насосів автоматизована. Резервний запас насосних незначний. Подекуди відсутні огорожі на водозаборах зони санітарної охорони (перший пояс суворого санітарного режиму).

Вагома частина мешканців садибної забудови користувалися водою з

індивідуальних свердловин. Окремі підприємства мали локальні системи водопостачання для забезпечення власних виробничих і протипожежних потреб. Централізоване водовідведення на території громади відсутнє.

Новосковська громада.

По території Міловської СТГ протікає 3 річки: - р. Черепаха, довжиною 17,5 км, р. Мілова, довжиною 26,6 км, р. Комишна, довжиною 75,0 км.

Водокористування громади здійснюється з підземних водоносних горизонтів.

До великих водокористувачів можливо віднести комунальне підприємство «Комсервіс» Міловської селищної ради. Підприємство користується власними підземними свердловинами та має на своєму балансі: (4 артезіанські свердловини, з яких тільки 2 в роботі, а інші законсервовані, водопровідну насосну станцію 2-го підйому, комплекс очисних споруд проектною потужністю 0,5 тис. куб м/добу, фактична потужність яких складає 0,5 тис. куб. м/добу.). Вода використовується для водопостачання та зрошування сільськогосподарських угідь. Екологічний стан річок задовільний, водяться малоцінні види прісноводних риб. На обслуговуванні діляниці перебуває 64 км водопровідних та 6 км каналізаційних мереж. Подача води здійснюється цілодобово. Довжина вуличних водопровідних мереж складає 45 км, з них зношені та аварійні – 40 км, довжина магістральних водогонів складає 15 км, з них зношені та аварійні 10 км. Втрати води в мережах складають 27 %. Проблемою у сфері охорони водних ресурсів є забруднення поверхневих і підземних вод. З метою своєчасного і якісного водопостачання та покращення інженерного стану мережі трубопроводу водопостачання за кошти обласного бюджету в попередні роки велась реконструкція підвідного водоводу від станції 2-го підйому до селища Мілове та розподільної мережі водопостачання у селищі.

Основним джерелом забруднення водних об'єктів на території громади є поверхневий стік, який формується на території приватного сектору. Діючі виробничі об'єкти на прибережних відрізках в межах громади – відсутні.

Із фізико-геологічних процесів, які спостерігаються на більшості території, слід відмітити високий рівень стояння ґрунтових вод і його значний підйом під час паводків і зливових опадів, підтоплення та заболоченість. Проте, є території, що навпаки мають дуже низький рівень ґрунтових вод, що унеможлиблює добування вод побутовими індивідуальними свердловинами.

Більшість водопровідних мереж повністю зношені, знаходяться в аварійному стані і потребують заміни. Є необхідність в побудові колодязів.

У всіх водозабірних свердловинах робочі глибинні насоси частково зношені, малопродуктивні і згодом потребують заміни. Робота глибинних насосів автоматизована. Резервний запас насосних незначний. Подекуди відсутні огорожі на водозаборах зони санітарної охорони (перший пояс суворого санітарного режиму).

Вагома частина мешканців садибної забудови користувалися водою з індивідуальних свердловин. Окремі підприємства мали локальні системи водопостачання для забезпечення власних виробничих і протипожежних потреб. Централізоване водовідведення на території громади відсутнє.

Чмирівська громада.

Громада багата своїми водоймами. Гідрологічна мережа включає 4 річки. На території громади протікає р.Айдар – ліва притока Сіверського Дінця, яка із загальної довжини 256 км на ділянці 76 км перетинає територію Громади через с.Рогове, с.Осинове, селище Новопсков, с.Писарівка, с.Піски, с.Булавинівка, с.Закотне, с. Лисогорівка. В ширину р.Айдар до 50 м. На протяжності являє собою чергування плесів (глибина 4-7 м) та мілководних перекатів (глибина 0,2-0,4 м). Похил річки 0,34 м/км. Живиться сніговими (талими) та ґрунтовими водами. На весняний період припадає 70 % стоку. Скресання річки проходить на початку березня, а замерзає вона в грудні. Використовується р.Айдар для зрошення та водопостачання. У долині р.Айдар знайдені джерела лікувально-мінеральних вод, біля одного з яких розташований спеціалізований лікувально-профілактичний комплекс ТОВ «Новопсковський Санаторій «Перлина».

Річка Кам'янка – ліва притока р.Айдар, бере початок біля с.Кам'янка, протікає через с.Донцівка, с.Новорозсош, селище Новопсков. Довжина 41 км, площа водозбірного басейну 608 км², похил 2,4 м/км. Долина трапецієподібна, асиметрична, завширшки 1,5-2 км. Річище звивисте шириною 1,5-5 м. Використовується на сільськогосподарські потреби, водопостачання, зрошення.

Річка Суха Плотина – ліва притока р.Кам'янка, яка бере початок у с.Лісна Поляна Марківської селищної територіальної громади і впадає у р.Кам'янка, ліву притоку р.Айдар у с.Новорозсош. Загальна довжина 21,14 км.

Балка Студенець (Студенок) – ліва притока р.Айдар, яка бере початок у с.Караяшник Чмирівської сільської територіальної громади, тече на північний захід через с.Писарівка, де впадає у р.Айдар. Довжина приблизно 20,88 км, коефіцієнт звивистості річки — 1,10. Формується декількома балками та загатами. На деяких ділянках балка пересихає.

Також на території Громади є ставки та водосховища. Водосховища: два в с.Кам'янка площею 13,4 та 106,3296 га, с.Донцівка - 129,8034 га, с. Рогове – 39,6263 га (перебувало в оренді), с.Писарівка – 41,36 га, с.Піски – 81 га (перебувало в оренді), с.Булавинівка – 31,7 га. Ставки: два в с.Макартетине площею 0,8224 га та 2 га, два в с.Осинове площею – 1,2 га та 0,9 га, с.Степне - 1 га, с.Хворостяне – 5,2039 га. Ставки використовуються для риборозведення, культурно-побутового користування та інших потреб. До початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України екологічний стан річок відносився до однієї з актуальних проблем. Спостерігалось стрімке обміління та заростання річок, змив ґрунтів в період підтоплення, забруднення, погіршення самоочисної здатності. Через військові дії існує проблема засмічення берегів та русл річок рештками військової техніки, забруднення від паливно-мастильних матеріалів, вибухівки, яку необхідно буде вирішувати після деокупації території Громади.

До повномасштабного вторгнення РФ на територію України та тимчасової окупації території Громади централізоване водопостачання та водовідведення споживачам в населеному пункті селище Новопсков з серпня 2021 року здійснювалось КП «Новопсковжитло», яке виступило в якості замісника – управителя – РКП «Старобільськвода» стосовно майна Новописковської дільниці ОКП «Луганськвода». Села Громади не мали спеціалізованих підприємств водопровідно-каналізаційного господарства, їх мешканці забезпечувались водою

з власних свердловин. Питання якості води в селах – одне з важливих.

Послугою централізованого водопостачання забезпечувалося 1577 абонентів, з них 1435 абонентів багатоквартирних будинків (91%), 142 абонентів приватного сектору (9 %).

Протяжність водопровідних мереж становила 48,5 км, з яких зношених та аварійних – 30,2 км (62,3 % від загальної протяжності), каналізаційних мереж – 18,6 км, з яких зношених та аварійних 14,4 км (77,4 %).

Вода забиралася з підземних джерел. На території Громади знаходилося п'ять водозаборів: №1, №2, №3, №4, №5 (К-4774-г). Вода подавалася із свердловин безпосередньо в розвідну мережу.

Встановлена загальна потужність водозаборів 6,3 тис.м³/добу. Середньодобова подача води у мережу – 0,2 тис.м³/добу. Водопровідно-насосних станцій – 2.

Питна вода з системи централізованого водопостачання за мікробіологічними показниками відповідала Державним санітарним нормам, та правилам «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною» (далі – ДСанПіН 2.2.4-171-10). Водночас майже повсюди питна вода за фізико-хімічними показниками, зокрема за мінеральним складом та деякими іншими інгредієнтами, перевищувала встановлені нормативи..

Надзвичайно високий рівень енерговитрат на об'єктах водопостачання та водовідведення (на 24.02.2023 – 7,5 тис кВт /місяць, разом з роботою очисних споруд енерговитрати складуть 22 тис. кВт/місяць), що призводило до значного зростання собівартості наданих послуг. Насосне обладнання в системі водопостачання витрачало близько 81 % усієї спожитої електроенергії, а в системі водовідведення – 29 %.

Наявні каналізаційні очисні споруди технічно застаріли і не здатні були забезпечити якість очищених стічних вод відповідно до встановлених нормативів їх скиду у природні водойми. Крім того, в селищі Новопсков не була передбачена утилізація осадів стічних вод. З метою забезпечення якісними послугами водопостачання та водовідведення мешканців селища Новопсков, зменшення тарифів на ці послуги як для населення, так і інших абонентів за рахунок зменшення витрат електроенергії та втрат води у 2021 році реалізовувалися заходи Програми «Питна вода Новопсковщини» на 2021-2024 роки. З бюджету Громади придбано 2 станції керування водяні насосні (перетворювач частоти), 7 станцій автоматичного керування насосними агрегатами, водопровідні труби з поліетилену, компресійні з'єднувальні деталі та інше. Розроблено проектно-кошторисну документацію на «Капітальний ремонт системи водопостачання та водовідведення в смт Новопсков Луганської області» кошторисною вартістю 24096,232 тис. грн. КП «Новопсковжитло» у 2021 році надано фінансову підтримку у розмірі 262,866 грн. За рахунок цих коштів проведено поточний ремонт покрівлі КНС№1, 2, 3, 27, замінено 86 м труби \varnothing 110 мм, виготовлено дозвільні документи. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України реалізувати заходи вищезазначеної програми можливо після деокупації території громади. Вкрай необхідними є заміна магістральних водоводів, каналізаційної мережі, ремонт каналізаційно-насосних станцій, реконструкція очисних споруд, що значно покращить якість послуги постачання питної води мешканцям громади.

Шульгинська громада.

Через громаду (зокрема села Байдівка, Шульгинка, Хворостянівка та Лозовівка) протікає р.Айдар, а також є озера. Річка в ширину до 50м. На значній протяжності являє собою чергування плесів (глибина 4-7 м) та мілководних перекатів. Живиться сніговими (талими) та ґрунтовими водами. На весняний період припадає 70% стоку. Фітопланктон р. Айдар відрізняється значним видовим різномаяттям. Пояса повітряно-водної та зануреної рослинності поширені уздовж берегової лінії. Річка Айдар відноситься до середніх річок, а тому згідно Водного Кодексу України ст.88 її прибережно-захисна смуга має становити 50 метрів. Згідно даних Державного Водного кадастру р.Айдар в межах с.Шульгинка знаходиться під ризиком від точкових джерел забруднення, а також є кандидатом в істотно змінені масиви.

Екологічний стан річки задовільний, водяться малоцінні види прісноводних риб.

Вздовж прибережної захисної смуги р.Айдар місцями спостерігається недотримання режиму прибережних захисних смуг водних об'єктів, що може спричинити руйнування берегів, забруднення води відходами господарської діяльності. Основним джерелом забруднення водних об'єктів на території Громади є поверхневий стік, який формується на території приватного сектору. Діючі виробничі об'єкти на прибережних відрізках в межах громади – відсутні.

Із фізико-геологічних процесів, які спостерігаються на більшості території, слід відмітити високий рівень стояння ґрунтових вод і його значний підйом під час паводків і зливових опадів, підтоплення та заболоченість. Проте, є території, що навпаки мають дуже низький рівень ґрунтових вод, що унеможливило добування вод побутовими індивідуальними свердловинами.

В межах громади централізоване водопостачання забезпечене в чотирьох селах: Федчине, Лозуватка, Орлівка, Малохатка. Але система водопостачання знаходиться в незадовільному стані, наявні часті пориви, тому передбачається проведення реконструкції існуючих мереж.

Вагома частина мешканців садибної забудови користується водою з індивідуальних свердловин. Централізоване водовідведення на території громади відсутнє.

Згідно даних Державного Водного Кадастру р. Айдар в межах с. Шульгинка знаходиться під ризиком від точкових джерел забруднення, а також кандидатом в істотно змінені масиви.

На основі аналізу відкритих джерел даних видно, що можливі наслідки для територій з природоохоронним статусом, такі як забруднення ґрунтів, поверхневих та ґрунтових вод внаслідок і інтенсивної господарської діяльності. Можлива подальша евтрофікація водних об'єктів, спричинена міграцією хімічних речовин зі сільськогосподарських угідь, забруднення ґрунтів пестицидами. Напрями горизонтальної міграції забруднення від фермерських господарств подано нижче на рисунку.

Стан поверхневих водних об'єктів характеризується антропогенним тиском зі сторони с/г діяльності та станом житлово-комунального сектору. Існують проблеми забруднення водних об'єктів недостатньо очищеними стічними водами, внаслідок зношеності технологічного обладнання комунальних очисних

споруд або взагалі їх відсутності; замулення, заростання та засмічення поверхневих водних об'єктів

Питне водопостачання населення в населених пунктах та об'єктах соціального призначення (с. Орлівка, с. Лозоватка, с. Федчине, с. Малохатка, с. Кам'янка, с. Лозовівка, Шульгинський ліцей та його філії) характеризується високою мінералізацією води, що за систематичного використання може негативно впливати на здоров'я людей. Сухий залишок в досліджених пробах перевищує нормативний показник (не більше 1000 мг/куб.дм) в 1,2-2,9 рази, про що свідчать результати санітарно-гігієнічного моніторингу в 2020 році.

Через військові дії існує проблема засмічення берегів та русл річок рештками військової техніки, забруднення від паливно-мастильних матеріалів, вибухівки, тощо.

Основними причинами значних об'ємів забрудненої води, що скидається у водні об'єкти, є недостатні потужності і технічна зношеність багатьох очисних споруд, скидання в мережі селищних та міських каналізацій виробничих стічних вод з великим вмістом нафтопродуктів, важких металів тощо.

Ймовірний стан водних ресурсів, якщо проєкт Програми не буде затверджено

З метою охорони водних ресурсів та їх раціонального використання в проєкті Програми визначено за необхідне виконання ряду пріоритетних завдань та заходів, таких як очищення територій населених пунктів району від вибухонебезпечних предметів, побудова та модернізація об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства та, як наслідок, збереження водних ресурсів, підвищення якості питної води, поліпшення екологічного стану навколишнього природного середовища. Якщо заходи Програми не будуть реалізовані, стан водних ресурсів на території району залишиться без змін або зазнає змін у бік погіршення, з огляду на тривалі активні бойові дії на території району.

Так як, зазнали значних руйнувань очисні споруди, дестабілізована робота обслуговуючих організацій, які займаються водопостачанням та очищенням стічних вод і, як наслідок, є ризик потрапляння стічних вод без очищення у водойми, особливо там, де відбуваються активні бойові дії.

Якість питної води буде погіршуватись в бік жорсткості, що залишатиме певні ризики для здоров'я населення через користування водою незадовільної якості.

2.4. Земельні ресурси

Відповідно до Закону України «Про екологічну мережу України» складовими елементами екомережі є землі неінтенсивного сільськогосподарського використання, землі водного, лісового, природно-заповідного фонду. За категоріями земель каркасом екологічної мережі в районі є саме землі лісового фонду, сіножаті та пасовища.

Повномасштабне вторгнення окупаційних військ Російської Федерації в Україну в лютому 2022 року спричинило величезні збитки для економіки Старобільського району, у тому числі для земельного фонду. Вся територія Старобільського району потрапила під окупацію. Чітко визначити суму збитків аграрного сектору поки неможливо через продовження бойових дій на території

Луганської області.

Родючі чорноземи перетворені в найбільш забруднені вибухівкою землі у світі. Значна частина території області потребуватиме розмінування.

Під час воєнних дій ґрунти зазнають різного негативного впливу. Від використання важкої техніки відбувається ущільнення ґрунту з порушенням гумусового шару та водного балансу, від вибухів – сильний тепловий вплив, який може змінювати стан ґрунтів, водний та кисневий режим (перепалення ґрунтів), а також – хімічне забруднення важкими металами, які потрапляють у землю внаслідок бомбардування. Якщо знехтувати цими впливами, це може призвести до серйозних наслідків у вигляді зниження родючості, ерозії, втрати біорізноманіття тощо. Окрім цього важливо враховувати, що важкі метали, які містяться у забруднених ґрунтах, можуть мігрувати до рослин, які там вирощуються.

За кращими прогнозами аграрії зможуть повернутися до нормальної роботи не раніше ніж через 2 роки після деокупації територій, за песимістичними – на це знадобиться щонайменше 10 років. Найбільш очікувані витрати міжнародних донорів – це фінансування програм з розмінування території.

Загальна площа сільгоспугідь району складає 135,2 тис. га, з них 101,4 тис. га ріллі, яка повністю обробляється.

Ресурсний потенціал, корисні копалини: пісок, глина, крейда, мергель, прісні та мінеральні води.

Ймовірний стан земельних ресурсів та ґрунту, якщо проєкт Програми не буде затверджено

Виконання заходів Програми таких як рекультивація земельних ресурсів, проведення агрохімічної паспортизації, розробка проєктів землеустрою не спричинятиме додаткове техногенне навантаження на земельні ресурси, що розташовані на території району. Можна зробити висновок, що у разі незатвердження Програми стан земельних ресурсів залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення, враховуючи тривалі активні бойові дії на території району. Тому, що риття траншей, будівництво фортифікаційних споруд, рух важкої техніки – все це призводить до значних змін ландшафту. Внаслідок цього відбувається деградація рослинного покриву, посилення вітрової та водної ерозії. Забруднення ґрунтів паливно-мастильними матеріалами та іншими нафтопродуктами, яке відбувається внаслідок руху та пошкоджень сухопутної військової техніки. Також, в ґрунтах, забруднених паливно-мастильними матеріалами, знижується водопроникність, витісняється кисень, порушуються біохімічні та мікробіологічні процеси. Внаслідок цього погіршується водний, повітряний режими та обіг поживних речовин, порушується кореневе живлення рослин, гальмується їх ріст і розвиток, що спричиняє їх загибель.

2.5. Лісовий фонд

Ліс, як найпотужніше рослинне угруповання, позитивно впливає на клімат, ґрунти, умови формування поверхневого стоку, збільшення врожаю сільськогосподарських культур.

Щороку в лісах району виникали пожежі, які знищували сотні гектарів хвойних насаджень, завдають значні збитки державі, погіршуючи складну екологічну ситуацію району.

Військові дії на території району призвели до колосального знищення сотні гектарів хвойних насаджень, погіршуючи складну екологічну ситуацію. Відтворення лісів в умовах сухого степу та клімату, що не сприяє їх зростанню, провести дуже складно, заходи потребують значних затрат як трудових, так і матеріальних ресурсів.

2.6. Природно-заповідний фонд

Природно-заповідний фонд Старобільського району представлений заповідними територіями різних категорій, що створені для охорони рідкісних та типових, унікальних та мальовничих територій та ландшафтів, популяцій рослин та тварин, водних джерел. На цих землях встановлений обмежений режим природокористування, законом заборонено втручання, яке може призвести до руйнації природних комплексів та їх компонентів.

До природно-заповідного фонду Старобільського району належить 51 об'єкт, що розміщується на площі 24096,7836 га. Показник заповідності по Старобільському району становить 3,47 % від загальної площі всього району, при науково - обґрунтованому показнику - 4,5 %, з них: площа земель загальнодержавного значення по новоствореному району - 2352,6164 га, що складає 0,34 % від площі всього району.

На території громад Старобільського району існують також об'єкти смарагдової мережі – спеціальні території для збереження біологічного різноманіття, створені (визначені) відповідно до Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції). Біогеографічний регіон визначений, як Степовий.

На території Старобільського району є території та об'єкти Природно-заповідного фонду місцевого значення :

Лісовий заказник «Новопсковський» оголошений рішенням виконкому Луганської обласної ради народних депутатів № 92 від 24 березня 1992 р., який розташований на території Новопсковського лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство», на захід від селища Новопсков, в околицях сіл Закотне, Осинове, Макартетіно Новопсковської громад. Площа — 1186,0 га.

Лісовий заказник «Білолуцький» оголошений рішенням виконкому Луганської обласної ради народних депутатів № 92 від 24 березня 1992 р., який розташований на території Білолуцького лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство» в околицях населених пунктів Новобіле і Козлове Білолуцької громади. Площа - 554,0 га.

Лісовий заказник «Пригодівський» оголошений рішенням Луганської обласної ради №15/15 від 30 серпня 2007 р., який розташований на території Старобільського лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство» Старобільського району. Площа — 69,8 га.

Ботанічний заказник «Стінки ліскові» оголошений рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 370 від 13 вересня 1977 (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Знаходиться на території Біловодської громади, в 12 км на північній схід від селища Біловодськ, на території Біловодського лісництва державного підприємства «Біловодське лісомисливське

господарство». Площа — 64,0 га.

Ботанічний заказник «Крейдяні відслонення» оголошений рішенням виконкому Луганської обласної Ради народних депутатів № 92 від 24 березня 1992 р. Місцезнаходження: Міловської громади, с. Стрільцівка. Площа - 30,0 га.

Ботанічний заказник «Крейдяні скелі» оголошений рішенням Луганської обласної ради від 25 вересня 2008 р. № 24/20. Місце розташування: Новопокровська громада, біля с. Закотне. Площа — 97,1884 га.

Ботанічний заказник «Великоцький» оголошений рішенням Луганської обласної ради від 25 лютого 2011 р. № 3/41. Знаходиться в Міловській громаді, у східній частині с. Великоцьк. Площа — 252,6683 га.

Ботанічний заказник «Урочище Колядовка» оголошений рішенням Луганської обласної ради від 25 лютого 2011 р. № 3/43. Розташований у Міловській громаді на відстані 1,2 км на південний схід від с. Нижня Діброва. Площа — 83,7206 га.

Ботанічний заказник «Урочище Розсохувате» оголошений рішенням Луганської обласної ради від 25 лютого 2011 р. № 3/42. Розташований у Міловській громаді за 2 км на південь від с. Фомінське. Площа — 180,5 га.

Ботанічний заказник «Новорозсошанський» оголошений рішенням Луганської обласної ради від 24 лютого 2012 р. № 10/62. Розташований у Новопокровській громаді на околиці с. Новорозсош. Площа — 135,3576 га.

Ботанічний заказник «Урочище «Верхне»» оголошений рішенням Луганської обласної ради від 30 квітня 2013 р. № 18/31. Розташований у Міловській громаді на північний захід від с. Благодатне. Площа — 62,3164 га.

Загальнозоологічний заказник «Кононівський» оголошений рішенням Луганської обласної ради № 4/19 від 15 грудня 1998 р. Місце розташування: Біловодська громада, с. Новолимарівка. Площа - 1500,0 га.

Загальнозоологічний заказник «Євсуг-Степове» оголошений рішенням Луганської обласної ради № 4/19 від 15 грудня 1998 р. Місце розташування: Біловодська громада, на захід від селища Біловодськ, поблизу населених пунктів с. Євсуг, с. Степове та с. Копані. Площа - 5000,0 га.

Загальнозоологічний заказник «Новолимарівський» оголошений рішенням Луганської обласної ради № 4/19 від 15 грудня 1998 р. Місце розташування: Біловодська громада, на північний схід від с. Новолимарівка. Площа - 1500,0 га.

Загальнозоологічний заказник «Балка Березова» оголошений рішенням Луганської обласної ради № 4/19 від 15 грудня 1998 р. Розташування: Міловська громада, між населеними пунктами с. Журавське та с. Криничне, на схід від с. Кирносове, за 2 км на південь від філіалу Луганського природного заповідника «Стрільцівський степ». Площа - 797,3 га.

Загальнозоологічний заказник «Гераськівський» оголошений рішенням Луганської обласної ради № 4/19 від 15 грудня 1998 р. Розташування: Марківська громада, між населеними пунктами с. Марківка, с. Гераськівка та с. Рудовка. Площа - 5346,0 га.

Іхтіологічний заказник «Айдарський-1» оголошений рішенням Луганської обласної ради № 4/19 від 15 грудня 1998 р. Місце розташування: Старобільський район, ділянка р. Айдар на північ від с. Лиман. Площа-158,4 га.

Іхтіологічний заказник «Айдарський-2» оголошений рішенням Луганської обласної ради народних депутатів № 2/53 від 30 травня 2002 р. Розташування:

Новопсковська громада, ділянка р. Айдар від межі зі Старобільською міською громадою до північної околиці с. Риб'янцево. Площа — 192,0 га.

Орнітологічний заказник «Зоринівський» оголошений рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 300 від 12 липня 1980 р. (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Розташування: Міловська громада, у 0,5 км південніше с. Зоринівка. Площа — 20,0 га.

Ландшафтний заказник «Донцівський» оголошений рішенням Луганської обласної ради від 24 лютого 2012 р. № 10/61. Розташований у Новопсковській громаді на околиці с. Донцівка. Площа — 298,8955 га.

Ландшафтний заказник «Кам'янський» оголошений рішенням Луганської обласної ради від 24 лютого 2012 р. № 10/63. Розташований у Новопсковській громаді на околиці с. Кам'янка. Площа — 515,4626 га.

Ландшафтний заказник «Балакирівський» оголошений рішенням Луганської обласної ради від 28 лютого 2013 р. № 17/40. Розташований на північ від с. Балакирівка. Площа — 204,0388 га.

Геологічна пам'ятка природи «Осинівські піщаники» оголошена рішенням виконкому Луганської обласної ради народних депутатів № 72 від 4 лютого 1969 р. (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Новопсковська громада, с. Осинове. Площа — 5,0 га.

Гідрологічна пам'ятка природи «Шпотинське джерело» оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 402 від 7 грудня 1971 р., рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради № 251 від 1 серпня 1972 р. (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Старобільський район, с. Шпотино, на схилі балки Кипучої. Площа — 0,1 га.

Гідрологічна пам'ятка природи «Джерело «Лозовське» оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 402 від 7 грудня 1971 р., рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради № 251 від 1 серпня 1972 р. (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Старобільський район, за 3 км на південний захід від с. Лозівка, на правому схилі балки Криничний яр, котрий відкривається в долину р. Айдар. Площа — 0,1 га.

Гідрологічна пам'ятка природи «Новоборовське джерело» оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 402 від 7 грудня 1971 р., рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради № 251 від 1 серпня 1972 р. (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Старобільський район, за 1 км на північ від с. Новоборовське у підніжжя правого схилу долини річки Гнила Плотва. Площа -0,1 га.

Гідрологічна пам'ятка природи «Новонікольське джерело» оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 402 від 7 грудня 1971 р., рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради № 251 від 1 серпня 1972 р. (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської

обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Міловська громада, с. Новонікольське, на правому березі річки Комишної. Площа — 0,1 га.

Гідрологічна пам'ятка природи «Водяна криниця» оголошена рішеннями виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 370 від 13 вересня 1977 р. (в. ч.), № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Біловодська громада, у 13 км східніше від селища Біловодськ, в околицях с. Привольне, на території Біловодського лісництва державного підприємства «Біловодське лісомисливське господарство». Площа — 1,0 га.

Гідрологічна пам'ятка природи «Криштальна» оголошена рішенням Луганської обласної ради № 8/7 від 29 вересня 1999 р. Місце розташування: Міловська громада, у 250 м на північний захід від с. Стрільцівка, на правому березі р. Комишна. Площа — 0,1 га.

Гідрологічна пам'ятка природи «Калмичанка» оголошена рішенням виконкому Луганської обласної ради № 8/7 від 29 вересня 1999 р. Місце розташування: Міловська громада, с. Калмиківка. Площа - 0,1 га.

Комплексна пам'ятка природи «Свинарська балка» оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Біловодська громада, за 6 км на схід від с. Городище, на території Біловодського лісництва державного підприємства «Біловодське лісомисливське господарство». Площа — 5,0 га.

Комплексна пам'ятка природи «Бутківський терасний парк» оголошена рішенням Луганської обласної ради № 7/23 від 17 квітня 2003 р. Місце розташування: с. Бутківка, в межах Старобільського лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство» та Старобільського психоневрологічного інтернату. Площа — 18,2 га.

Комплексна пам'ятка природи «Ліснополянська» оголошена рішенням Луганської обласної ради від 30 грудня 2010 р. № 2/20. Розташована в Марківській громаді в 12 км на захід від с. Лісна Поляна. Площа - 285,5216 га.

Ботанічна пам'ятка природи «Двохсотрічні дуби» оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 370 від 13 вересня 1977 р. (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Біловодська громада, за 2 км північно-східніше селища Біловодськ, на території Біловодського лісництва державного підприємства «Біловодське лісомисливське господарство». Площа — 1,0 га.

Ботанічна пам'ятка природи «Воронець» оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 370 від 13 вересня 1977 р. (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Розташування: Біловодська громада, за 2,5 км на північний захід від селища Біловодськ, на території Біловодського лісництва державного підприємства «Біловодське лісомисливське господарство». Площа - 0,5 га.

Ботанічна пам'ятка природи «Ясенева захисна лісосмуга» оголошена рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 402 від 7 грудня 1971 р., рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради № 251 від 1 серпня 1972 р. (в. ч.), рішенням виконкому Ворошиловградської

обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Розташування: Біловодська громада, на північний схід від селища Біловодськ, біля автомобільної траси Біловодськ-Мілове, в околицях с. Крейдяне. Площа - 15,09 га.

Ботанічна пам'ятка природи «Новобіла» оголошена рішенням Луганської обласної ради № 8/7 від 29 вересня 1999 р. Місце розташування: Новопокковська громада, поміж сіл Новобіле, Павленкове та Литвинове. Площа - 2407,1 га.

Ботанічна пам'ятка природи «Осинівська» оголошена рішенням Луганської обласної ради № 2/53 від 30 травня 2002 р. Місце розташування: с. Осинівка, в межах Білолуцького лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство». Площа — 116,0 га.

Заповідне урочище «Луг» оголошене рішеннями виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 300 від 12 липня 1980 р. (в. ч.), № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Новопокковська громада, територія Новопокковського лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство». Площа - 117,0 га.

Заповідне урочище «Соснове» оголошене рішеннями виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 300 від 12 липня 1980 р. (в. ч.), № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: північна околиця м. Старобільськ, територія Старобільського лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство». Площа - 67,0 га.

Заповідне урочище «Урочище «Огідне» оголошене рішенням виконкому Ворошиловградської обласної ради народних депутатів № 247 від 28 червня 1984 р. Місце розташування: Новопокковський район, за 4 км від селища Новопокков, поряд з с. Осинове, в межах Новопокковського лісництва ДП «Старобільське лісомисливське господарство». Площа - 71,0 га.

Заповідне урочище «Зуєв ліс» оголошене рішенням Луганської обласної ради № 7/23 від 17 квітня 2003 р. Місце розташування: територія Білолуцького лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство». Площа - 47,0 га.

Заповідне урочище «Московське» оголошене рішенням Луганської обласної ради № 7/23 від 17 квітня 2003 р. Місце розташування: на захід від села Новобіле, на території Білолуцького лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство». Площа - 104,0 га.

Заповідне урочище «Широке» оголошене рішенням Луганської обласної ради № 7/23 від 17 квітня 2003 р. Місце розташування: Старобільський район, на схід від с. Західне, в межах Старобільського лісництва державного підприємства «Старобільське лісомисливське господарство». Площа - 96,0 га.

Об'єкти Природно-заповідного фонду загальнодержавного значення:

На території Міловської громади розташована філія Луганського природного заповіднику «Стрільцівський степ» площею 1036,5164 га.;

Ботанічний заказник «Юницький» розташований на території Юницького лісництва Луганської агролісомеліоративної науково-дослідної станції на площі 1065 га. в Біловодській громаді поблизу с. Городище.

Регіональний ландшафтний парк «Біловодський» оголошений рішенням Луганської обласної ради № 20/20 від 25 грудня 2001 р. Місце розташування: Біловодська громада, околиці с. Городище. Територія парку охоплює долину

річки Деркул, зі сходу і південного сходу вона обмежена с. Нижньобаранниківкою і державним кордоном з Російською Федерацією, частково співпадає з межею ботанічного заказника державного значення «Юницький». На півночі межа парку проходить балкою Бересток. Площа - 14011,0 га.

На території району розташовані території, які входять до складу Смарагдової мережі (території особливого природоохоронного значення (ASCI = Смарагдові території): UA0000313 - Долина річки Айдар, площа - 117237,4000 га., яка створена для збереження 2 видів птахів та 11 іншого виду фауни і флори, занесених до Резолюції 6 (1998); UA0000068 - Біловодський регіональний ландшафтний парк, площа - 14006,0000 га., яка створена для збереження 37 видів птахів та 17 іншого виду фауни і флори, занесених до Резолюції 6 (1998) та 11 природних оселищ, занесених до резолюції 4 (1996) Конвенції про охорону дикої флори і фауни; UA0000393 - Долина річки Деркул, площа – 68806,7200 га.; UA0000020 - Луганський природний заповідник, площа – 5417,0000 га., яка створена для збереження 35 видів птахів та 35 іншого виду фауни і флори, занесених до Резолюції 6 (1998) та 23 природних оселищ, занесених до резолюції 4 (1996) Конвенції про охорону дикої флори і фауни; UA0000221 - Вітрогонська, площею 756,0000 га, яка створена для збереження 20 видів птахів та 9 іншого виду фауни і флори, занесених до Резолюції 6 (1998) та 2 природних оселищ, занесених до резолюції 4 (1996) Конвенції про охорону дикої флори і фауни.

Усі ці території важливі для рідкісних у Європі видів та природних оселищ. Дуже важливо, що чимало оселищ, наприклад, більшість степових, охороняються переважно в Україні, адже абсолютна більшість країн, які є сторонами Бернської конвенції, не мають степових територій. Степові поди, відслонення крейди та крейдяні бори були включені до Резолюції 4 за 121 пропозицією України, оскільки в інших країнах Європи, окрім Росії, ці типи оселищ відсутні. Смарагдові об'єкти – території, на яких зростають види рослин, мешкають, або перебувають тимчасово види тварин та знаходяться оселища (біотопи), що охороняються Бернською конвенцією.

У зв'язку із збройною агресією РФ та окупацією території Старобільського району не можливо оцінити стан територій та об'єктів Природно-заповідного фонду місцевого значення, а також вартість заподіяної шкоди.

Зважаючи на окупацію району розрахувати завдану шкоду не є можливим.

Основною метою виконання завдання Програми є збільшення площі земель району з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження їх різноманіття, близького до притаманного їм природного стану, та формування їх територіально єдиної системи для забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка б забезпечувала збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяцій. Однак до закінчення збройної агресії Російської Федерації проти України, вжиття заходів щодо оголошення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду є не можливим.

2.7. Рослинний світ

Природні ландшафти та ресурси Луганщини перебувають під значним техногенним та антропогенним навантаженням. Кліматичні умови степової зони

створюють ризики для відтворення та розведення лісів, їх збереження. В цих умовах питання збереження біологічного різноманіття набуває стратегічного значення для забезпечення екологічної безпеки. Тому державна політика в галузі збереження рослинних ресурсів направлена на відтворення лісів – як основного природного чинника стабільного існування довкілля і збереження територій зайнятих природною рослинністю – степів, площі та видова різноманітність яких з року в рік зменшуються в результаті дії не тільки антропогенних факторів, а й проведення бойових дій на території району.

Рослинний покрив лісів складають лісові, лучні, болотні і водні угруповання. Лісова рослинність представлена свіжими, вологими і сирими дібровами, суборами, заплавними лісами, а також посадками сосни на піщаній терасі з комплексом псамофітної рослинності. У складі лучної рослинності переважають заплавні, заболочені й остепнені луки. У складі болотної рослинності зустрічаються папоротево-осокові, осокові і сфагнові болота.

Водна рослинність представлена прибережно-водними і водними угрупованнями, що включають різні формації гідрофітних видів. На місцях згорілих соснових культур представлена рослинність псамофітного степу, яка поступово відновлюється.

На території лісового масиву зростає біля 150 рідкісних, реліктових, ендемічних видів рослин, а також зникаючих, що занесені до Червоної книги Міжнародного союзу охорони природи (ЧК МСОП), додатків Бернської конвенції, Європейського червоного списку (ЄКС), Червоної книги України (ЧКУ) та списку рідкісних видів Луганської області.

Основною породою в них є сосна звичайна подекуди трапляються сосна Банкса (*Pinus banksiana* Lamb.), сосна кримська (*P. pallasiana* Lamb.). Соснові ліси сухі, світлі, з малопотужною підстилкою. Чагарниковий ярус у них виявлений слабо і представлений дроком красильний (*Genista tinctoria* L.), рокитником руським (*Chamaecytisus ruthenicus*), глodom одностовпчиковим (*Crataegus monogyna*), крушиною ламкою (*Frangula alnus*), ожиною сизою (*Rubus caesius*), шипшиною собачою (*Rosa canina* L.), а в посадках – аморфою чагарниковою (*Amorpha fruticosa* L.).

До Червоної Книги України занесені 30 видів переважно степової флори. Загальним типом рослинності є степи. До степового типу рослинності належать також досить специфічні агломеративні співтовариства кам'янистих відслонень (на крейдах, вапняках, мергелях, пісковиках, сланцях). У заплавах річок і на дні балок типовою є різноманітна лугова рослинність, а навколо водоймищ розвинута лучно-болотна, болотяна, прибережно-водяна та водяна рослинність.

До повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, на території району зросло близько 2000 види атмосферних рослин, які відносяться до 104 родин. Вищі спорові представлені 9 родинами, 11 родами, 19 видами, голонасінні – 2 видами, що належить до 2 родин. У складі покритонасінних – більше 1400 видів, представлених 93 родинами. Серед них 97 % - представники дводольних, а решта – однодольні. Основними родинами є Asteraceae, Brassicaceae, Rosaceae, Poaceae, Fabaceae, Lamiaceae.

Основну питому масу складають трав'янисті рослини більш, як 1500, з них: 450 види лікарських рослин, 400 видів бур'янів, 530 – кормових, 480 – харчових, близько 360 – адвентивних, 215 – декоративних, 360 – медоносних та 140 –

олійних видів.

Близько 350 видів підлягають охороні, серед них: Астрагал донський (*Astragalus Tanaiticus* Roch), Козельці донські (*Tragopogon tanaiticus* Artemcz), Горицвіт весняний (*Adonis vernalis* L.), Брандушка різнобарвна (*Bulbocodsum versicolor* (Rer Gawl.) (Spreng.)), Горицвіт волзький (*Adonis wolgensis* Steven), Тюльпан Шренка (*Tulipa schrenkii* Regel), Юринея донська (*Jurinea tanaitica* Klok), Водяний горіх плаваючий (*Trapa natans* L.), Ковила волосиста (*Spiraea capillata* L.), Любка дволиста (*Platanthera bifolia*), Дрік донський (*Genista tanaitica* P. Smirn), Волошка Талієва (*Centaurea taliewii* Kleopow), Карагана Скіфська (*Caragana scythica* (Kom.) Pojark), Зозулині сльози яйцеподібні (*Listera ovata* (L.) R. Br.).

Серед адвентивних (чужорідних) видів рослин найбільш гостро стоїть проблема, пов'язана з таким видом, як Амброзія полинотиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.). Цей агресивний алерген з кожним роком займає все більше території. До повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, на території Старобільського району на постійній основі проводились роботи з викорінення амброзії.

На узбіччях автошляхів та в посівах просапних було виявлено Паслін каролінський *Solanum carolinense* L.

Усе вище викладене свідчить про різноманітність флори. Проте, зростаючий антропогенний вплив призводить до різкого збіднення видової та структурної різноманітності рослинного покриву. У зв'язку з цим виникає потреба створення резерватів для збереження генофонду флори й фітоценофонду району.

Негативним фактором впливу на порушення рослинного покриву також є проведення на території району військових дій. Внаслідок утворення вирв від вибухів руйнується ґрунтовий та рослинний покрив і ростуть інвазійні види рослин (злінка канадська, амброзія, лопух та ін.). Гостро стоїть проблема збереження степової рослинності. Через забруднення ґрунтів внаслідок обстрілів (у вирвах ґрунти мають значний вміст важких металів), через що відновлення рослинного покриву дуже повільне.

Разом з тим, не можна стверджувати зникнення видів рослин тільки наслідками антропогенного впливу чи погіршенням умов існування, бо причини цих явищ для багатьох видів вивчено недостатньо. Потрібні додаткові дослідження для об'єктивної оцінки стану популяцій, облік популяцій рідкісних видів та спостереження за їх станом слід проводити систематично і по усій території, а не епізодично та вибірково.

Реалізація завдань та заходів Програми не впливає на погіршення стану рослинного світу.

2.8. Тваринний світ

Тваринний світ є одним з компонентів навколишнього природного середовища, національним багатством України, джерелом духовного та естетичного збагачення і виховання людей, об'єктом наукових досліджень, а також важливою базою для одержання промислової й лікарської сировини, харчових продуктів та інших матеріальних цінностей. Серед численних проблем охорони природи особливе місце належить збереженню та раціональному використанню диких тварин, що повинно стати одним з найважливіших видів

діяльності землевласників, землекористувачів, користувачів мисливських угідь, природоохоронних органів.

Істотним недоліком в організації охорони тваринного світу є низький рівень вивчення його стану і відсутність об'єктивних даних про чисельність переважної більшості не мисливських видів тварин. В районі здійснювався облік тільки тих видів, які відносяться до об'єктів полювання.

Фауна Луганської області відрізняється різноманітним видовим складом. На території області зустрічається один вид круглоротих, 48 видів риби, 9 видів земноводних, 12 видів плазунів, 281 вид птахів та 77 видів ссавців.

Заплави Дінця і прилеглі ділянки борових терас є місцезнаходженнями низки рідкісних видів тварин, що охороняються згідно з Червоною книгою України.

Серед видів тварин, занесених до Червоної Книги України на території Северодонецького району можна було зустріти 35 видів тварин, серед них 9 – птахів та 12 видів ссавців, 13 видів комах і 1 вид рептилії.

Скорочення місць, історично придатних для перебування диких тварин, безпосереднє знищення об'єктів тваринного світу, загальне техногенне навантаження на довкілля та надмірний рекреаційний тиск на природні комплекси в періоди відтворення диких тварин зумовлюють загальне збіднення видового та популяційного складу фауни району. Це потребує прийняття невідкладних заходів, спрямованих, перш за все, на забезпечення охорони місць існування тварин, суттєве підвищення ефективності контролю за їх використанням.

Військові дії на території району несуть загрозу тваринному світу. Це може бути безпосередня шкода, наприклад, загибель чи травмування внаслідок вибухів, розлякування через нетиповий шум, вимушена зміна міграційних параметрів чи зимових циклів тощо. А також опосередковані наслідки війни: різноманітне забруднення середовища існування і белігеративна трансформація (трансформація природного ландшафту внаслідок військових дій чи інших воєнно-технічних заходів) оселищ, цілковита їх втрата внаслідок вирубування, вигорання, переміщення військової техніки, дислокації військових підрозділів, нищення чи блокування екологічних коридорів тощо.

Реалізація завдань та заходів Програми не впливає на погіршення стану тваринного світу.

**Ймовірний стан рослинного та тваринного світу,
території з природоохоронним статусом, територій та об'єктів
Смарагдової мережі, водно-болотних угідь міжнародного значення
та об'єктів екомережі, якщо проєкт Програми не буде затверджено**

Виконання заходів Програми не спричинятиме додаткове техногенне навантаження на об'єкти тваринного, рослинного світу на території району, зокрема на території з природоохоронним статусом та на території і об'єкти Смарагдової мережі. Можна зробити висновок, що у разі не затвердження Програми стан рослинного, тваринного світу, території з природоохоронним статусом, територій та об'єктів Смарагдової мережі, водно-болотних угідь міжнародного значення та об'єктів екомережі залишиться незмінним або зазнає змін у бік погіршення внаслідок впливу тривалих активних бойових дій на

території району та, як наслідок, знищення лісових ресурсів, флори та фауни, белігеративної трансформації оселищ, цілковита їх втрата внаслідок вирубування, вигорання, переміщення військової техніки, дислокації військових підрозділів, нищення чи блокування екологічних коридорів тощо. Допоки триває війна і йдуть активні бойові дії, немає змоги навіть оцінити наслідки завданої шкоди, не те щоб відновлювати втрачене. А без докладної фахової оцінки стану постраждалих екосистем їх не вдасться відновити до попереднього стану.

2.9. Управління відходами

Біловодська громада.

Сміттєзвалище розташовано в межах селища Біловодськ.

Вивезенням ТПВ займається КП «Біловодське РЕП», яке вивозить сміття на полігон ТПВ с. Біловодськ, площею 7 га потужністю 192 тис. м³.

Через невідповідність санітарно-технічного стану полігону ТПВ вимогам нормативної документації необхідно здійснити його реконструкцію. З метою зменшення впливу відходів на довкілля Біловодською селищною радою виготовлено проєктно-кошторисну документацію для реконструкції полігону твердих побутових відходів в смт. Біловодськ.

Створення комплексної системи поводження з твердими побутовими відходами та реконструкція полігону дозволить поліпшити стан благоустрою громади, ситуацію з навколишнім природним середовищем, покращити санітарне та епідеміологічне благополуччя населення.

На території громади залишилося 30 тон хімічних засобів захисту рослин, які поховані в підземному сховищі контейнерного типу в смт Біловодськ.

Білолуцька громада.

В Україні щорічно утворюється близько 50 млн. м побутових відходів (ПВ), що дорівнює близько 12 млн. тон. Загалом в Україні на полігонах та звалищах накопичено понад 1,13 млрд. м³ ПВ, середня норма утворення ПВ однією людиною в Україні – 1,5 м³/рік (375кг/рік). Низький рівень використання відходів для переробки призводить до накопичення їх у навколишньому природному середовищі і спричиняє його забруднення.

Плановою санітарною очисткою територія Білолуцької громади не охоплена, так як на території відсутнє підприємство зі збору та вивозу сміття. В населених пунктах рішеннями сесій місцевих рад виділені ділянки землі для тимчасового зберігання побутових відходів, вивіз здійснювався населенням самостійно на власний розсуд, шляхом забруднення території громади, та прилеглих до них територій сміттям.

Стихійні сміттєзвалища є одним з основних забруднювачів рекреаційних та селитебних територій, земель сільськогосподарського призначення і, як наслідок, джерел питного водопостачання з поверхневих водойм і підземних водоносних горизонтів, що створює певну загрозу населенню і може стати причиною виникнення епідемічних ускладнень та розповсюдження інфекційних захворювань.

Проєктом Програми передбачено реалізації заходів у сфері управління відходами на території громади, а саме: створення комплексної системи

управління ПВ, оновлення парку спецтехніки та контейнерного господарства, розвиток екологічної свідомості та культури населення; дотримання норм діючого законодавства у сфері поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків, в разі виникнення таких відходів.

Марківська громада.

Надання послуг з утримання будинків та прибудинкових територій в багатоквартирних житлових будинках смт. Марківка, благоустрою території, вивозу твердих побутових відходів здійснює Марківське комунальне підприємство «Марківський комунальник», має полігон ТПВ по вул. Східна площею 2,06 га. для складування відходів.

На полігон ТПВ дозволяється вивозити побутові відходи (окрім рідких та небезпечних), за його утримання призначена відповідальна особа. На території населених пунктів громади проводяться заходи щодо ліквідації несанкціонованих звалищ, селищною та сільськими радами розроблено схеми санітарного очищення населених пунктів, складаються плани щодо ліквідації несанкціонованих сміттєзвалищ. Станом на 01.01.2022 року було виявлено та ліквідовано 45 стихійних сміттєзвалища. Обсяг побутових відходів, зібраних на зазначених сміттєзвалищах склав 478 м³. У зв'язку з тим, що не виконуються відповідним чином збирання, зберігання та переробка побутових відходів, стихійно виникають звалища, що забруднюють навколишнє середовище.

Новопсковська громада.

Поводження з побутовими відходами (далі – ПВ) в Громаді складалось переважно із системи збору відходів від населення, вивезення та захоронення на полігоні. На території Луганської області були відсутні сміттєсортувальні та сміттєпереробні заводи, комплекси. На території Громади поступово впроваджувався роздільний збір ПВ, не всі населені пункти ще було охоплено, що не сприяло поліпшенню екологічної ситуації у районі розташування полігону ПВ. Через низький рівень свідомості населення утворювались стихійні сміттєзвалища, які є одним з основних забруднювачів території, земель сільськогосподарського призначення і, як наслідок, підземних водоносних горизонтів, що створює певну загрозу навколишньому природньому середовищу, негативно впливаючи на екологічний стан Громади, а це забруднення повітря, водойм, землі та ін. Проводились рейди по виявленню стихійних сміттєзвалищ та їх ліквідація за кошти бюджету Громади.

Послуги по збору та вивозу побутових відходів (далі – ПВ) надавало КП «Новопсковжитло». Станом на 01.01.2022 р. кількість укладених договорів – 2890 (селище Новопсков – 2631, с.Осинове – 259). У с. Заайдарівка, с. Писарівка, с. Риб'янцеве, с. Піски, с.Закотне було запроваджено безконтейнерну схему збору ПВ. КП «Новопсковжитло» реалізовувало спеціальні сміттєві пакети об'ємом 110 л зі своїм логотипом, до вартості яких входила послуга з поводження з побутовими відходами, та які вивозились згідно визначеного графіку.

Впроваджувався роздільний збір сміття (в селищі Новопсков були наявні сітчасті контейнери для пластику (11 шт.), які було встановлені на контейнерних

майданчиках для ПВ), відсортовувались папір і скло. Зібрана вторинна сировина направлялась на вторинну переробку, що забезпечувало мінімізацію навантаження на навколишнє середовище.

Технологія збору та вивозу ПВ здійснювалась за двома напрямками: безконтейнерний та контейнерний. ПВ вивозились спеціалізованим транспортом на полігон, розташований в межах населеного пункту с.Осинове, загальною площею 1,9 га, планова потужність 56 тис.т. Станом на 01.01.2022 полігон заповнено на 38 % від планової потужності та потребує рекультивації. Технологія утилізації відходів – втрамбовування та дренажування. Для цієї роботи залучалась необхідна техніка, роботи виконувались по мірі накопичення відходів.

Новопсковською селищною радою були прийняті Правила благоустрою населених пунктів, розроблено Схему санітарного очищення селища міського типу Новопсков.

У зв'язку з тимчасовою окупацією території Громади неможливо об'єктивно оцінити стан наповненості полігону ПВ.

Чмирівська громада.

На території громади відсутнє санкціоноване сміттєзвалище, тверді побутові відходи (далі – ТВП), які згідно укладених договорів, між мешканцями та комунальним підприємством «ОБРІЙ», вивозились до найближчого сміттєзвалища, яке розташовано за межами м. Старобільськ.

Загальна кількість домогосподарств складає 4254, кількість укладених договорів на вивіз ТВП – 936, що склало 22%. Послугами на вивезення ТВП були забезпечені 8 населених пунктів громади, з яких в 3 селах населення не уклало жодного договору на вивіз ТВП (найбільш віддалені населені пункти, де проживає мала чисельність населення переважно похилого віку). В 14 доєднаних селах станом на початок 2022 року не було організовано вивіз ТВП.

З метою забезпечення дотримання природоохоронного законодавства, а саме недопущення розміщення стихійних сміттєзвалищ та ліквідації безхазяйних відходів комунальне підприємство «ОБРІЙ», за кошти спеціального фонду місцевого бюджету (сформованого з екологічного податку), проводило утилізацію стихійних сміттєзвалищ. Велика увага приділялась проведенню роз'яснювальних робіт серед населення, щодо необхідності укладання договорів на вивіз ТВП.

Шульгинська громада.

На території громади відсутнє санкціоноване сміттєзвалище, відсутня налагоджена система збору сміття із території громади, що призводить до утворення стихійних сміттєзвалищ.

З метою забезпечення дотримання природоохоронного законодавства, а саме недопущення розміщення стихійних сміттєзвалищ та ліквідації безхазяйних відходів громадою передбачається підписання договору із керуючою компанією, що обслуговувала Старобільську міську раду та подальшу прийняття заходів щодо зміни ситуації із питанням відходів.

Ймовірний стан поводження із відходами, якщо документ державного планування не буде затверджено

У разі невиконання заходів щодо залучення пересувних дробарок будівельних відходів, обладнання для фактичного розбору та сортування, будівництво полігонів та рекультивація існуючих полігонів побутових відходів, передбачених проектом документа державного планування, фактор управління відходами матиме найбільше значення серед ризиків шкідливого впливу на навколишнє середовище на території району.

Залишатиметься на низькому рівні надання послуг у сфері управління відходами та розвиток відповідної інфраструктури в районі, збільшуватиметься кількість стихійних сміттєзвалищ, продовжуватиметься накопичення промислових відходів, погіршуватиметься санітарний стан населених пунктів.

А також еколого-безпекові ризики зростають внаслідок російської збройної агресії. Довкілля, життя і здоров'ю українців загрожують відходи руйнації та воєнні відходи.

Розвиток системи управління побутовими відходами та промисловими відходами є одним із першочергових завдань органів влади у сфері охорони навколишнього природного середовища. В цій сфері також розроблені програми державного і регіонального рівня; очікується, що їх реалізація забезпечить досягнення екологічних стандартів в сфері управління відходами і на регіональному та місцевому рівнях.

2.10.SWOT-аналіз екологічної ситуації

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Активна позиція влади щодо інноваційного розвитку територіальних громад району. ▪ Наявність об'єктів та територій природно-заповідного фонду. ▪ Наявність значних площ лісових насаджень. ▪ Наявність інфраструктури системи водопостачання та водовідведення. ▪ Наявність водозаборів питної води. ▪ Наявність комунальних підприємств житлово-комунальної сфери. ▪ Присутність міжнародних гуманітарних місій в регіоні. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Складний екологічний стан району. ▪ Активні бойові дії на території району. ▪ Тимчасова окупація всієї території району. ▪ Наявність великої кількості відходів від руйнувань. ▪ Забруднення повітряного басейну. ▪ Забруднення малих та великих річок. ▪ Значна кількість накопичених промислових відходів. ▪ Відсутність стаціонарних постів екологічного контролю транспортних засобів. ▪ Низький рівень озеленення великих міст і середніх населених пунктів району. ▪ Знищення лісових насаджень внаслідок бойових дій.

Сильні сторони	Слабкі сторони
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Пошкодження водопровідних та каналізаційних мереж. ▪ Пошкодження під час бойових дій обладнання очистки стічних вод. ▪ Зношеність значної частини дорожньо-транспортної інфраструктури. ▪ Засмічення берегів та русел річок рештками військової техніки, забруднення від паливно-мастильних матеріалів, вибухівки тощо. ▪ Посилення антропогенного навантаження на територію, виділення територій під промислову розробку без урахування питань екології. ▪ Низький рівень інформованості населення про стан навколишнього середовища. ▪ Відсутність належного громадського контролю за охороною довкілля. ▪ Відсутність інформації щодо екологічної ситуації на тимчасово окупованій території району.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Залучення коштів державного та обласного бюджетів. ▪ Співпраця з проектами міжнародної технічної та гуманітарної допомоги, отримання грантів на відновлювальні проекти. ▪ Наявність нормативної бази на національному рівні, яка дозволяє створити ефективну систему державної екологічної політики. ▪ Наявність світового досвіду у сфері охорони навколишнього природного середовища 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Забруднення ґрунтів, води та повітря внаслідок детонації боєприпасів під час ескалації збройного конфлікту. ▪ Зростання рівня забруднення навколишнього середовища. ▪ Руйнація систем водопостачання, водовідведення та комунікаціям. ▪ Втрата запасів прісної води. ▪ Відсутність налагодженої системи збору та вивезення небезпечних відходів в складі побутових відходів. ▪ Обмеженість спроможності районного та міських бюджетів для реалізації екологічних програм і проектів. ▪ Продовження бойових дій на території району.

3. Характеристику стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу

Майже з перших днів початку широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України Старобільський район Луганської області знаходяться в зоні активних бойових дій (перелік територій, затверджений наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 № 309 (зі змінами)).

Повномасштабне вторгнення росії до України з 24 лютого 2022 року вже завдало та продовжує завдавати величезної шкоди людям та інфраструктурі населених пунктів, де тривають бойові дії та відбувається тимчасова окупація

території. Також військові дії шкідливо впливають на стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я.

Зараз неможливо повністю оцінити вплив війни на довкілля району через брак точної інформації. Проте точно зрозуміло: чим довше триває війна, тим більше шкоди вона завдасть довкіллю, і тим більше наслідків ми матимемо в майбутньому.

Негативний вплив на довкілля має детонація боєприпасів, яка призводить до забруднення ґрунтів, води та повітря, майже вся територія району вважається імовірно забрудненою територією вибухонебезпечними предметами та потребує проведення робіт з гуманітарного розмінування.

Під час детонації військових ракет, артилерійських снарядів, мін утворюється низка хімічних сполук: чадний газ, вуглекислий газ, водяна пара, бурий газ, діоксид азоту, формальдегід тощо. Додатково утворюється велика кількість токсичної органіки, окислюються навколишні ґрунти, деревина, конструкції.

Крім того, військові дії становлять загрозу для здоров'я населення ще й у довготривалій перспективі через забруднення довкілля, що призводить до значного посилення взаємопов'язаних техногенних та екологічних загроз населенню, зокрема через порушення технологічного режиму небезпечних об'єктів. Від стану атмосферного повітря, води, ґрунтів тощо залежить здоров'я людини, якість, а подекуди і тривалість її життя.

Проект Програми передбачає заходи та завдання вирішення зазначеної проблеми в районі, який ймовірно зазнає впливу на стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я. За результатами реалізації заходів Програми, у порівнянні із існуючим станом, очікується позитивний вплив на здоров'я населення та компоненти довкілля.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Програми, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом

Екологічні проблеми до 24.02.2022 року:

1. Проблема накопичення ТПВ та виникнення стихійних сміттєзвалищ.

Недостатньо розгалужена мережа надання послуг з вивезення ТВП приводить до виникнення стихійних сміттєзвалищ. Мешканці віддалених сіл громад через незабезпеченість послугами і низьку екологічну свідомість вивозять відходи стихійно.

2. Проблема забруднення водних об'єктів, зокрема річок Айдар та Деркул.

Прибережні смуги річки потребують покращання санітарного стану. Основними негативними моментами є змив ґрунтів в період підтоплення, інтенсивне заростання очеретом та іншою рослинністю, забруднення річки, погіршення самоочисної здатності та інше. У деяких місцях береги захаращені поваленими деревами, в результаті буревіїв. При опадах та піднятті рівня води ці дерева та сміття потрапляють у воду, що спричиняє затори та завали. З кожним роком ці процеси прогресують, посилюють замулення русла та призводять до обміління річки.

Екологічні проблеми після 24.02.2022 року:

1. Погіршення стану повітря через активні бойові дії та суттєве руйнування

дорожньої мережі. Стан повітря може погіршуватись через бойові дії у прямий та непрямий способи. Прямий вплив бойових дій – це детонування снарядів, використання артилерійської зброї, авіабомб та ракет. Від вибухів в атмосферне повітря викидаються свинець, сажа, вуглець й інші шкідливі речовини. Непрямий вплив бойових дій – це пожежі в екосистемах, вибухи нафтобаз, атаки на промислові об'єкти та склади небезпечних відходів, як-от пінополіуретан, мінеральні добрива, лакофарбові вибори, аміачна селітра. Від пожеж на нафтобазах в атмосферне повітря викидаються важкі метали, діоксид сірки, сажа, окиси азоту тощо. Поки що оцінити як саме близькість бойових дій впливає на стан повітря на території району – неможливо. Крім того, слід очікувати, що внаслідок руху ворожої військової техніки та відсутності поточних ремонтних робіт дорожня мережа району зазнає значних руйнувань. Що в свою чергу посилить негативний вплив на стан повітря від користування автотранспортом.

2. Замінованість та забруднення земельних ресурсів важкими металами, ущільнення ґрунту, зміна фізичних характеристик рельєфу та гідрологічної поведінки поверхневих і підземних вод.

Земельний фонд району зазнав пошкоджень та негативного впливу під час повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Є пошкодження, які видно візуально, але є ще й хімічний аспект, адже кожен вибух снаряду на полі утворює вибухову хвилю і хімічне забруднення ґрунту. Наслідки вибухової хвилі – утворення вирв, ущільнення ґрунтів, знищення рослинності та загибель ґрунтової фауни. Все це спричиняє зміну гідролітичного режиму та руйнування структури ґрунту і зрештою провокує ерозію ґрунту та опустелювання. У військовій зброї та вибухових речовинах використовуються хімічні сполуки, які не піддаються біологічному розкладанню та можуть забруднювати ґрунт і поверхневі води. Крім того, відбувається забруднення ґрунтів паливно-мастильними матеріалами та іншими нафтопродуктами унаслідок руху та пошкоджень військової техніки. У ґрунтах, просочених паливно-мастильними матеріалами, знижується водопроникність, витісняється кисень, порушуються біохімічні та мікробіологічні процеси. Для природного відновлення земельних ресурсів від окремих забруднень необхідно сотні років.

3. Загроза втрати тваринного і рослинного різноманіття.

Близька відстань від лінії бойових дій до території району несе загрозу тваринному і рослинному світу. Для тварин це може бути безпосередня шкода, наприклад, загибель чи травмування внаслідок вибухів, переляк через нетиповий шум, втрата потомства, вимушена зміна міграційних параметрів чи зимових циклів тощо. А також опосередковані наслідки війни: різноманітне забруднення середовища існування і трансформація природного ландшафту, зміна природного середовища існування, цілковита його втрата внаслідок вирубування, вигорання, переміщення військової техніки, нищення чи блокування екологічних коридорів тощо. Для рослин - це знищення та втрата різноманіття через пожежі, переміщення техніки та риття фортифікаційних споруд.

4. Накопичення будівельного сміття від руйнування цивільної і соціальної інфраструктури.

Типові відходи, що залишаються після руйнувань: цегла, бетон, сталь, деревина, гіпсокартон, шифер, руберойд, частини електричної проводки. Таке сміття містить токсичні речовини, що забруднюють повітря, ґрунт і підземні води.

При гіпотетичному «нульовому» сценарії, якщо проєкт Програми не буде затверджений, подальший стабільний розвиток території району є проблематичним, особливо в умовах тривалої окупації та можливих бойових дій. Це може призвести до погіршення екологічної ситуації та загострення проблем, виникнення яких обумовлено окупацією і близькою відстанню від лінії бойових дій, і як наслідок, може відобразитися на умовах життя та здоров'ї населення району в бік погіршення. Такий аналіз є достатньо узагальненим та потребує уточнень вже на етапах реалізації конкретних рішень з урахуванням їх просторової прив'язки до територій, віддаленості по відношенню до природоохоронних територій, умов реалізації та інших характеристик.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються Програми, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки Програми.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (№ 1264-ХІІ від 25.06.1991) визначено, що Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідація негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.

Статтею 15 Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначені повноваження місцевих рад у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (№ 2697-VIII від 28.02.2019). Закон передбачає інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, а також Конвенція ООН з біологічного різноманіття, Рамкова конвенція про зміну клімату, Паризька кліматична угода. Згідно ст. 28 Закону України «Про основи містобудування», якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про містобудування, то застосовуються правила міжнародного договору. Проведення СЕО регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» (№ 2354-VIII від 20.03.2018).

Основними законодавчими і нормативно-правовими актами, норми і вимоги

яких мають бути враховані та дотримані під час планованої діяльності, є такі:

Водний кодекс України; Лісовий кодекс України; Земельний кодекс України;

Закони України: «Про природно-заповідний фонд»; «Про охорону культурної спадщини»; «Про охорону археологічної спадщини»; «Про охорону атмосферного повітря»; «Про управління відходами»; «Про надра»; «Про питну воду та питне водопостачання»; «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення»; «Про екологічний аудит»; «Про рослинний світ»; «Про тваринний світ»; «Про охорону навколишнього природного середовища»; «Про інвестиційну діяльність», «Про регулювання містобудівної діяльності»; «Про основи містобудування»;

Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Закон України № 436/96-ВР (436/96-ВР) від 29.10.1996;

Національний план дій управління відходами до 2030 року, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 № 117-р;

Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695;

Цілі сталого розвитку: Україна-2030 (Ціль 13. «Пом'якшення наслідків зміни клімату»).

Основне чинне екологічне законодавство та норми у сфері користування водними ресурсами:

постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 321 «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10.08.1992 № 459»;

постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.1996 № 1100 «Про затвердження Порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується»;

Державні санітарні норми та правила «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12.05.2010 № 400 ДСанПіН 2.2.4-171-10;

постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1998 № 2024 «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів».

правове й інституційне регулювання та ключові екологічні вимоги у сфері охорони атмосферного повітря визначаються в Законі України «Про охорону атмосферного повітря» (2707-ХІІ від 16.10.92).

Основне чинне законодавство та норми у сфері захисту атмосферного повітря:

постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 № 302 «Про затвердження Порядку проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачою дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян – підприємців, які отримали такі дозволи»;

наказ Мінприроди України від 27.06.2023 № 448 «Про затвердження Інструкції про вимоги до оформлення документів, в яких обґрунтовуються обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами»;

наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14.01.2020 № 52 затверджено гігієнічні регламенти допустимого вмісту хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць;

наказ Мінприроди України від 27.06.2006 № 309 «Про затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел»;

постанова Кабінету Міністрів України від 20.01.2023 № 58 «Про затвердження Порядку подання та розміщення звіту суб'єкта господарювання про дотримання умов дозволу на викиди та виконання заходів щодо здійснення контролю за дотриманням установлених гранично допустимих викидів забруднюючих речовин»;

постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2023 № 272 «Про затвердження Порядку запровадження обов'язкових автоматизованих систем контролю викидів забруднюючих речовин»;

постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення».

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 932-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»;

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.12.2017 № 878-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»;

наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28.10.2020 № 213 «Про затвердження Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення»;

ДБН Б.1.1-13:2012 «Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях»;

ДСТУ-Н Б Б.1.1-10:2010 «Настанова з виконання розділів «Охорона навколишнього природного середовища» у складі містобудівної документації»;

Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів (зі змінами);

ДСанПіН 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною».

Відповідно до нормативно-правової бази України проєкт Програми відповідає ряду зобов'язань:

пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів і лімітів використання природних ресурсів;

виконання заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони довкілля;

використання отриманих висновків моніторингу й комплексу охоронних заходів для виконання можливостей факторів позитивного впливу на охорону довкілля;

формування динамічного урівноваженого стану довкілля, що забезпечуватиме екологічне, санітарно-безпечне середовище для життєдіяльності населення.

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так Законом України «Про інвестиційну діяльність» (№ 1560-XII від 18.09.1991) встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст. 4). У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків.

На підставі оцінювання ймовірних впливів на компоненти довкілля (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси, ґрунти, кліматичні фактори та рівні шумового, теплового, вібраційного забруднення та здоров'я населення) сукупний вплив від реалізації Програми є несуттєвим та екологічно допустимим.

Оцінювання проводилось з використанням наявної відкритої інформації в умовах відсутності у відкритому доступі достатніх інформаційних даних, у даному випадку у часовій перспективі та у порівнянні з нульовою альтернативою. Виконання заходів Програми, які спрямовані на виконання екологічних цілей, передбачають покращення енергопостачання та розвиток альтернативної енергетики, створення системи управління побутовими відходами, раціональне використання водних ресурсів, зменшення забруднення навколишнього середовища стічними водами, охорони та розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду на середньостроковий період (4 роки), буде мати незначний вплив на стан довкілля, який обумовлений впливом існуючих незмінних факторів. Виконання заходів Програми не буде мати негативного впливу на рівень забруднення довкілля та буде сприяти його зменшенню, що є важливим індикатором районного розвитку. Довгостроковий період не розглядається, оскільки термін виконання Програми складає 4 роки. У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки, як зазначалося вище буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Ймовірні наслідки для довкілля від реалізації Програми

Таблиця 6.1.

№ з/п	Ймовірні наслідки	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
		так	ймовірно	ні	
1	2	3	4	5	6
Повітря					
1.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел			•	+
2.	Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел			•	+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря			•	
4.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			•	
Водні ресурси					
5.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води			•	+
6.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти			•	
7.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			•	+
8.	Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			•	
9.	Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			•	
10.	Забруднення підземних водоносних горизонтів			•	
Відходи					
11.	Збільшення кількості управління відходів			•	
12.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки			•	
13.	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			•	
14.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів управління відходами			•	
Земельні ресурси					
15.	Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			•	
16.	Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			•	
17.	Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			•	
18.	Виникнення конфліктів між ухваленими завданнями Плану заходів та цілями місцевих громад			•	
Біорізноманіття та рекреаційні зони					
19.	Негативний вплив на об'єкти природно-			•	

1	2	3	4	5	6
	заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)				
20.	Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			•	
21.	Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			•	
22.	Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини			•	
23.	Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)			•	
Населення та інфраструктура					
24.	Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі			•	
25.	Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків			•	
26.	Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень			•	
27.	Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			•	
28.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			•	
Екологічне управління та моніторинг					
29.	Погіршення екологічного моніторингу			•	
30.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			•	
Інше					
31.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			•	

В процесі стратегічної екологічної оцінки був здійснений аналіз впливу реалізації завдань проєкту Програми як на окремі компоненти навколишнього природного середовища, так і сукупний вплив на природні процеси та комплекси. Значного негативного впливу під час здійснення планованої діяльності на довкілля та здоров'я населення не передбачається.

На основі оцінок, представлених в таблиці 6.1, можна зробити такі висновки щодо ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми:

вплив на атмосферне повітря – негативні наслідки відсутні. Пом'якшення існуючої ситуації буде досягнуто за рахунок зниження викидів в атмосферне повітря після заходів з модернізації провідних підприємств району, реконструкції очисних споруд;

вплив на водні ресурси – позитивний вплив, а саме: відновлення надійної роботи системи централізованого водовідведення та водоочищення і, як

наслідок, зниження забруднення водних об'єктів на території району неочищеними стічними водами;

відходи – програма передбачає виконання заходів, реалізація яких призведе до більш раціонального управління відходами;

вплив на земельні ресурси – негативні наслідки відсутні, внаслідок реалізації Програми не передбачається змін у топографії або в характеристиках рельєфу, поява таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози;

вплив на біорізноманіття та рекреаційні зони – негативні наслідки відсутні;

вплив на території та об'єкти Смарагдової мережі – наслідки відсутні;

вплив на об'єкти природно-заповідного фонду та екомережі – наслідки відсутні;

вплив на клімат – пом'якшення існуючої ситуації за рахунок зниження викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

вплив на населення та інфраструктура – негативні наслідки відсутні, негативний вплив на стан здоров'я чи захворюваність населення не очікується;

екологічне управління, моніторинг – Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки.

Кумулятивний вплив. Ймовірність того, що реалізація Програми призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною.

Синергічний вплив. Сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії 2-х або більше факторів, їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту – відсутні.

Коротко-, середньо- та довгострокові (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років) наслідки – негативні наслідки від реалізації Програми – відсутні.

Постійні і тимчасові, позитивні і негативних наслідки – негативні наслідки постійного і тимчасового характеру від реалізації заходів Програми – відсутні. Позитивні наслідки зазначені вище окремо для компонентів навколишнього, соціального та культурного середовища району.

Таким чином, реалізація Програми не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація багатьох завдань Програми має призвести до покращення екологічної ситуації, наскільки це можливо в умовах тривалих активних бойових дій в районі.

Затвердження Програми, зважаючи на комплексність рішень, що обумовлюється необхідністю збалансованого розвитку екологічної складової, а також наукові дослідження у цій галузі у короткостроковий період буде мати незначний вплив на стан довкілля, який буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Реалізація завдань Програми буде мати позитивний вплив на рівень здоров'я населення, тобто сприятиме зниженню рівня захворюваності

населення, що є важливим індикатором розвитку на середньостроковий та довгостроковий період. У разі продовження розпочатої роботи вплив не буде відрізнятися від короткострокового.

У порівнянні з нульовою альтернативою вплив на довкілля оцінюється як незначний, оскільки як зазначалося вище буде обумовлений впливом існуючих незмінних факторів.

Також слід зазначити, що від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, на території Сєверодонецького району Луганської області неможливо прогнозувати кількість пошкоджених та зруйнованих об'єктів критичної та соціальної інфраструктури. Наразі оцінка зруйнованих цивільних, промислових та інфраструктурних об'єктів не можлива, оскільки на сьогодні вся територія району тимчасово окупована. Крім того, значна кількість внутрішньо переміщених осіб призвела до суттєвих змін у демографічній ситуації.

Після закінчення бойових дій та деокупації території району, для територіальних громад актуальним буде питання швидкого відновлення об'єктів критичної інфраструктури через відбудову зруйнованих, забезпечення безпечного повернення населення та подальший розвиток у нових умовах.

Враховуючи зазначене, після завершення бойових дій до завдань Програми, у разі необхідності, можуть бути внесені зміни, з урахуванням першочерговості заходів з відновлення регіону.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання Програми.

Під час проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля від реалізації Програми було виявлено ряд завдань, виконання яких потребує серйозної уваги, недопущення негативного впливу на довкілля та здоров'я населення внаслідок реалізації Програми.

Таблиця 7.1.

Завдання	Механізм реалізації завдання	Очікуваний результат реалізації
Створення системи управління відходами	сприяння обстеженню об'єктів управління відходами, визначення шкоди та збитків підприємств; впровадження сучасних методів управління відходами	створення сучасної системи управління відходами, можливість повторного виробництва та високоякісної переробки, зменшення кількості викидів парникових газів
Сприяння раціональному використанню водних ресурсів та зменшення забруднення природного середовища скидами	відновлення функціонування комунальних підприємств	побудова та модернізація об'єктів водопровідно-каналізаційного господарства та, як наслідок, збереження водних ресурсів, підвищення якості питної води, поліпшення екологічного стану навколишнього природного середовища

Завдання	Механізм реалізації завдання	Очікуваний результат реалізації
стічних вод		
Сприяння енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики	сприяння у розробленні місцевих програм модернізації систем теплопостачання	забезпечення сталого та якісного теплопостачання населених пунктів підвищення технологічного рівня виробництва теплової енергії, змін структури споживання первинних енергетичних ресурсів за рахунок використання місцевих і вторинних енергетичних ресурсів, зменшення шкідливого впливу на довкілля від діяльності підприємств теплокомуненерго.
Сприяння охороні та розширенню мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення	розвиток мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду	відновлення площі зелених зон та озеленення територій; подання пропозицій щодо оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду; розширення територій природно-заповідного фонду шляхом оголошення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду
Впровадження заходів із запобігання зміні клімату та адаптації до неї	виконання заходів регіональної стратегії адаптації до зміни клімату	здійснення оцінок ризиків та вразливості суспільно-економічних секторів та природних компонентів до наслідків зміни клімату та формування пріоритетних заходів з адаптації, а також підвищення рівня обізнаності населення щодо екологічних проблем та наслідків зміни клімату
Створення безпечних умов для проживання та пересування територією району з урахуванням гендерно-орієнтованого підходу	очищення територій населених пунктів району від вибухонебезпечних предметів	підвищення рівня безпеки населення і захищеності територій від наслідків надзвичайних ситуацій пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації проти України

При цьому слід зауважити, що питання визначення обсягів фінансування на реалізацію завдань, будуть розглядатися після декупації тимчасово окупованої території та за результатами актів обстеження зруйнованих об'єктів.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки).

Вирішення проблеми значного погіршення властивостей природних об'єктів, можливе за двома альтернативними сценаріями:

впровадження природоохоронних заходів в рамках програм району та територіальних громад;

впровадження природоохоронних заходів в рамках реалізації обласної Програми економічного і соціального розвитку.

Перший альтернативний варіант відображає поточну ситуацію з впровадження природоохоронних заходів на окремих територіях та не може комплексно вирішити проблему екологічного стану в районі. Через обмеженість коштів громад району не мають можливості передбачити в місцевих програмах реалізацію ефективних природоохоронних заходів. Крім цього, відсутня можливість залучення цільових коштів з державного та обласного бюджетів, а також координація дій виконавців таких заходів, що не дозволяє забезпечити ефективне використання наявних ресурсів. Отже, цей варіант не є оптимальним.

Другий альтернативний варіант передбачає впровадження природоохоронних заходів в рамках реалізації обласної Програми, що дозволяє усунути недоліки першого варіанту. Головними перевагами зазначеного варіанту є:

виділення пріоритетних напрямів з охорони навколишнього природного середовища;

комбінація ресурсів за джерелами фінансування (зменшення навантаження на бюджети різних рівнів і більш ефективне використання коштів);

зацікавлення суб'єктів господарювання в економічно ефективному вирішенні екологічних проблем;

впровадження сучасних технологій, направлених на раціональне використання природних ресурсів;

координація та контроль за діями виконавців Програми.

Програма є обов'язковим програмним документом, який визначає сукупність взаємоузгоджених завдань і заходів, що будуть реалізуватися місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, щодо вирішення нагальних проблем та досягнення стратегічних цілей розвитку регіону до 2027 року.

Реалізація другого варіанту дозволить значно покращити екологічну ситуацію району, призведе до більш раціонального використання та відтворення природних ресурсів, забезпечить екологічну безпеку та знизить рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Таким чином, зазначений варіант є оптимальним. Він надає можливість формувати та виконувати конкретні природоохоронні заходи, що спрямовані на усунення та обмеження дій шкідливих для навколишнього природного середовища чинників.

Під час підготовки звіту про стратегічну екологічну оцінку визначено доцільність і прийнятність планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля, а також оцінено вплив на навколишнє середовище, прогноз впливу на навколишнє середовище, виходячи із особливостей планованої діяльності з урахуванням природних, соціальних та техногенних умов.

Крім того, під час здійснення стратегічної екологічної оцінки Програми були розглянуті два сценарії розвитку, а саме:

оптимістичний, який демонструє позитивну динаміку, яка можлива за умови успішної реалізації Програми;

гіпотетичний «нульовий», за яким не розробляється і не затверджується Програма, за яким більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Програма базується на принципі сталого економічного та соціального розвитку, раціонального використання ресурсного потенціалу та екологічної безпеки району, на скільки це можливо в умовах ведення активних бойових дій на території району.

Напрями розвитку включають природоохоронну складову й спрямовані на забезпечення цілей забезпечення високого рівня охорони і зменшення впливів на довкілля.

За результатами аналізу визначено, що в рамках гіпотетичного сценарію подальший сталий розвиток району є дещо ускладненим, і цей сценарій призводить до погіршення екологічної ситуації в межах регіону в умовах тривалих бойових дій та, як наслідок, руйнування критичної інфраструктури, продовження подальшого неефективного використання екологічних ресурсів.

Результати проведення цільового аналізу планованих завдань щодо їх відповідності цілям охорони довкілля виявили необхідність прийняття Програми.

В інтересах ефективного та сталого розвитку району та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Програми.

Крім того, як вже було зазначено вище, після завершення бойових дій до заходів Програми, у разі необхідності, можуть бути внесені зміни, з урахуванням першочерговості заходів з відновлення району.

При підготовці звіту про стратегічну екологічну оцінку труднощі не були виявлені.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація

завдань та заходів Програми не справить значного негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Згідно статті 17 розділу 5 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» замовник здійснює моніторинг наслідків виконання документу державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, один раз на рік оприлюднює його результати на своєму офіційному вебсайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення.

Моніторинг має виконуватись у відповідності до вимог «Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 №1272. Моніторинг базується на розгляді обмеженої кількості відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів і аналізі досягнення запланованих результатів. Для моніторингу наслідків реалізації Програми для довкілля застосовуються екологічні індикатори, особливо ті, для яких є моніторингові дані.

Враховуючи те, що відповідно до положень Закону України від 03.03.2022 № 2115-ХІ «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, за деяким винятком та ускладненість проведення аналізу ситуації в зоні конфлікту у зв'язку із тимчасовою окупацією всієї території району пропонується здійснення моніторингу виконання Програми за даними щодо:

1) середньорічних концентрацій забруднюючих речовин по містах району, де Луганський обласний центр гідрометеорології здійснює дослідження стану атмосферного повітря для основних забруднювачів у порівнянні до затверджених рівнів ГДК у атмосферному повітрі населених місць;

2) державного моніторингу поверхневих вод в територіальних громадах району на відповідність затвердженим ГДК в поверхневих водах на території району для головних забруднювачів поверхневих вод, що здійснюється Сіверсько-Донецьким басейновим управлінням водних ресурсів.

У разі відсутності даних щодо зазначених показників, внаслідок ведення тривалих бойових дій на території району, пропонується, як альтернативний варіант, використати статистичні дані щодо стану атмосферного повітря та водних ресурсів на території району.

Індикатори для моніторингу виконання Програми

№ з/п	Індикатор	Періодичність
1.	Атмосферне повітря: Базовий показник – рівні ГДК, затверджені відповідно чинного законодавства	Один раз на рік
2.	Поверхневі води: Базовий показник – рівні ГДК, затверджені відповідно чинного законодавства	Один раз на рік
3.	Кількість звернень до закладів охорони здоров'я	Один раз на рік
4.	Виписка електронних рецептів на лікарські засоби	Один раз на рік

Здійснення моніторингу впливів, у тому числі на здоров'я населення за визначеними показниками з веденням щорічної звітності, дозволить виявляти недоліки і порушення, що можуть негативно впливати на комфортність проживання, визначити необхідні заходи по їх усуненню, а також проводити інформування громадськості про поточні ускладнення та прогностичні терміни їх усунення.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам передбаченим в сфері охорони навколишнього природного середовища. Виконання низки планувальних заходів, визначених в Програмі є обов'язковою умовою для досягнення стійкості природного середовища до антропогенних навантажень та забезпечення сприятливих санітарно-гігієнічних умов життєдіяльності населення.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)

Транскордонні наслідки виконання Програми відсутні, оскільки її виконання не матиме наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, сусідніх держав.

11. Резюме нетехнічного характеру

Під час підготовки звіту стратегічної екологічної оцінки визначено доцільність і прийнятність планової діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки навколишнього середовища.

В ході проведення СЕО проведено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного та стабільного соціально-економічного розвитку Старобільського району Луганської області та підвищення якості життя населення.

Програмою соціально - економічного розвитку Старобільського району Луганської області на 2024-2027 роки передбачено виконання таких стратегічних цілей:

1. Економічне зростання району: конкурентоспроможність, смарт-спеціалізація, сприятливе бізнес-середовище.
2. Відновлення критичної інфраструктури району.
3. Ефективне управління, орієнтоване на людину.
4. Безпека, національна ідентичність та цілісний інформаційний простір.

Заходи Програми відповідають стратегічним цілям державної екологічної політики, визначеним Законом України від 28.02.2019 № 2697 «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року».

Реалізація Програми не повинна призвести до появи нових негативних наслідків для довкілля, якщо під час її реалізації будуть належним чином враховані природоохоронні вимоги.

Виконання заходів Програми з великою мірою ймовірності не призведе до виникнення нових негативних впливів на довкілля, у т. ч. на здоров'я населення.

У даному Звіті враховані пропозиції, отримані протягом громадського обговорення «Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки».

Реалізація Програми за умови дотримання екологічних та нормативних вимог має сприяти зменшенню антропогенного навантаження на довкілля. Поєднання зусиль, спрямованих на виконання та дотримання умов програми із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме підвищення рівня добробуту, здоров'я населення району та досягнення вищих стандартів життя.

З огляду на зазначене можна стверджувати, що в цілому розроблення проєкту Програми проведено з урахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації.

Перелік виконавців звіту про стратегічну екологічну оцінку

Посада	Власне ім'я, прізвище	Підпис
В.о. начальника управління – начальник відділу агропромислового розвитку Старобільської районної державної адміністрації	Роман КРИВОШЛИК	
Головний спеціаліст відділу економіки управління соціально-економічного розвитку територій Старобільської районної державної адміністрації	Юрій НІПРУН	